Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

వేంకట కృష్ణప్పనాయఁక మహాకవి

శృంగార అహల్యాసంక్రందనము

మద్రాసు, 1927

Record no. 494

Vēṅkaṭa Kṛṣṇappanāyaṁka

Mahākavi

Śṛṅgāra Ahalyāsaṅkrandanamu

Madrāsu, 1927

Record no. 494

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

వేంకట కృష్ణప్పనాయఁక మహాకవి.

శృంగార అహల్యాసంక్రందనము / వేంకట కృష్ణప్పనాయఁక మహాకవి విరచితము.- 1. ముద్రణము.- మద్రాసు : జి. యన్. శాస్త్రి అండు కో., 1927.

4, 165 p. :ill. ;17 cm.

Record no. 494

Vēṅkaṭa Kṛṣṇappanāyam̐ka Mahākavi.

Śṛṅgāra Ahalyāsaṅkrandanamu / Vēṅkaṭa Kṛṣṇappanāyam̐ka mahākavi viracitamu.- 1. mudraṇamu.- Madrāsu : Ji. Yan. Śāstri aṃḍu Kō., 1927.

4, 165 p. :ill. ;17 cm.

Record no. 494

35 mm microfilm

Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began:

సారస్వత నికేతనము

వేటపాలెం

పుస్తకము పేరు [illegible]

గ్రంధకర్త [illegible]

పుస్తకము సంఖ్య 1628 వర్గ సంఖ్య ....

సారస్వతనికేతనము, వేటపాలెము

పుస్తకము నంబరు-

తరగతి నంబరు

~~ఇంటి కియ్యబడును.~~

ఇంటి కియ్యబడదు.

శృంగార
అహల్యాసంక్రందనము

ACC NO.
CL. NO
LANGUAGE
DATE

సముఖము

వేంకట కృష్ణప్పనాయక మహాకవి

విరచితము

SRUNGARA GRANDHAMALAI
POST BOX NO. 110.
MADRAS.

ప్రకాశకులు:

జి. యస్. శాస్త్రి అండు కో

మద్రాసు

సర్వస్వామ్యసంకలితము

1628

ప్రథమ ముద్రణము

లండన్ రాయల్ యెడిషన్

వెల రు. 2-0-0

చెన్నపురి

సమదర్శిని ముద్రాలయమున

ముద్రితము—1927.

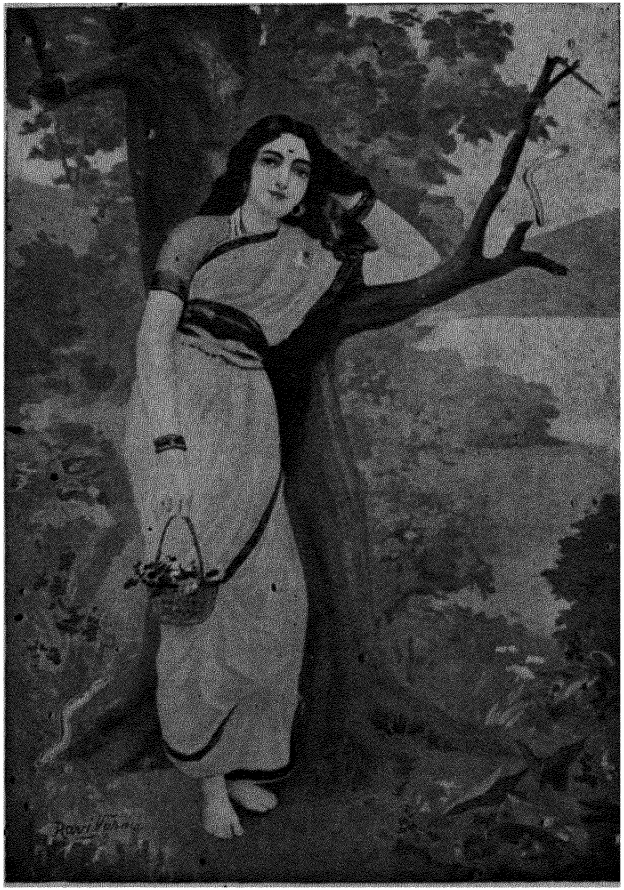

అహల్యా సుందరి.

పీఠిక

పదునాఱు పదునేడు శతాబ్దములలో, దక్షిణాంధ్రదేశమున వెలసిన రసవత్ప్రబంధములలో నహల్యాసంక్రందన మొకటి. దీనికి

కృతికర్త

సాముఖము వేంకటకృష్ణప్ప నాయఁడు; చతుర్థకుల సంజాతుఁడు. ఇతని తల్లిదండ్రులు అలమేలమ్మా మీనాక్షీనాయకులు పరంపరగా వీరవంశమువారు మధుర నాయక రాజులయొద్ద ప్రధానులుగా నుండినవారు. ఈకవి ప్రఖ్యాతుఁడగు విజయరంగ చొక్కనాథ నాయఁడునికి (క్రీ శ 1704—1731) 'ఆంతరంగిక సామాజికుఁడు' (మంత్రి) గ నుండి నట్లును, అతనివలన 'గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర విజయ కాహళభూ[illegible]బిరుదధ్వజప్రము' ఖాదులను బడసి నట్లును గ్రంథావతారికవలనను, ఆశ్వాసాంత గద్యములవల నను స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు నితఁడు విజయరంగ చొక్క నాథనాయఁడునిపక్షమున సేనాపతియై తంజావూరి రాజు విజయరాఘవనాయునిపై దండునెడలి సంగరరంగమున నాతని సపరివారముగఁ జంపి విజయమును గాంచెననియు, ఇతనికి,

'సంగరసవ్యసాచి' 'సంగరకిరీటి' అను బిరుదము లుండెననియు [1]తంజావూరి ఆంధ్రరాజులచరిత్రమువలనఁ గలదు. తారాశశాంకవిజయమును రచియించిన శేషము వేంకటపతికవియు, బుణిగె కృష్ణకవియుఁ దన కాప్తమిత్రులనియు, వారే తనవంశావతారక్రమము నిందున్నట్లు వర్ణించిరనియు నీతఁ డిందుఁ జెప్పికొన్నాఁడు. దీనినిఁ గవి కస్తురిరంగని (శ్రీరంగనాథస్వామి) కంకితము చేసినాఁడు.

ఇతని యితరకృతులు

[2] ఇతఁడు జైమిని భారతమును వచన కావ్యముగను, సారంగధర చరిత్రమును మూఁడాశ్వాసముల ప్రబంధముగను, [3] రాధికాసాంత్వనము నేకాశ్వాస ప్రబంధముగను రచియించినాఁడు.

అహల్యాసంక్రందనవిలాసము

భర్తృహరి "దాక్షిణాత్యకవయః" అని చేసిన ప్రశంస సంస్కృత కవులకే కాక తెలుఁగుఁ గవులకును జెల్లినది. రస

1. బ్ర. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు ప్రకటించిన ప్రతి, పే. ౨౮—౩౮

2. దీనిని ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు ప్రకటించినారు.

3. చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమున ప్రాఁత ప్రతిగలదు.

వంతములగు దక్షిణాంధ్ర కృతులలోఁ 'జేమకూరపాకము' స్వారస్యభరితమని పేరెన్నికఁ గన్నది. పిదపఁ బలువు రాపాకము ననుకరింపఁ జూచిరి. చేమకూర వేంకటకవికిఁ బిదపఁ గొలఁది కాలమునకే వెలసిన యీ వేంకటకృష్ణప్పనాయకుఁడును, దన యహల్యాసంక్రందనవిలాసమును, విజయవిలాసమును మేలుబంతిగాఁ బెట్టుకొని రచియించినాఁడు. విజయవిలాస పద్యములకుఁ బ్రతిపద్యము లనఁదగిన పద్యము లిందుఁ బెక్కులు గలవు.

విజయరంగచొక్కనాథుఁడు శృంగార ప్రియుఁడౌటచేతనేమో తదాస్థానకవు లెల్లరుఁ శృంగారప్రబంధములనే రచియించిరి. కామేశ్వరకవి సత్యభామాసాంత్వనము, వేంకటపతి తారాశశాంకవిజయము, ఈతని యీ కృతి మొదలగునవి యిందుకుఁ దార్కాణములు.

శృంగారకథలలో నహల్యాసంక్రందనుల కథ, రంభానలకూబరులకథ, తారాశశాంకులకథ, రాధామాధవులకథ సుప్రఖ్యాతములు. పరకీయా శృంగారమగుటచే నవి మఱియు రసోద్దీప్తిగల వగుచున్నవి. రసికులగు కవుల వశమై యా కథలు మఱియు రక్తికెక్కినవి. వేంకటకృష్ణప్పనాయకుఁ డిందు శృంగారరసమును నిపుణముగా వెలకొల్పినాఁడు. ద్రుత శర్కరలువోలె హాస్యశృంగారములుగలవి యాపాద్యముల నుట నీవి గుర్తించి యీకృతిలోఁ బ్రథమాశ్వాసమున హాస్య

రసమును, విదపశృంగారరసమును చాతుర్యముతో సంధానించి నాఁడు. పౌరాణికములయిన ప్రాఁతకథలయెడ ధర్మశాస్త్ర చర్చ కంతగాఁ దావుండదు. కథా ధర్మతత్త్వవిచారణము నక్కఱ కావించుట నిరర్థకము. అయినను గవి యిందు నింద్రుఁ డహల్యపై ననురక్తుఁడగుటకుఁ గల ధర్మరహస్యమును దెలిపి కథను గొంత కాపాడినాఁడు.

విజయవిలాసమునకుఁ గొంత వెనుకఁబడినను ఈగ్రంథము శబ్దాలంకారబహుళమై ధారాశుద్ధిగలదై రసభరితమై యున్నది. కవికుమారుల కిది కంఠాభరణమై వెలయఁగలదు

ప్రాచీనకవులెంతో శ్రమపడి పండితమండలికి నాహ్లాదము గలుగునట్లు రచియించిన ప్రౌఢప్రబంధము లెన్నో ప్రాఁతతాటియాకులలోఁ జివికి జీర్ణించుచున్నవి. అట్టివానిని జక్కఁగా నచ్చొత్తించి కవిహృదయమును గాపాడఁ బ్రయత్నించుచున్న మా కాంధ్రభాషాభిమానులందఱు నింకను నిట్టి రసవత్ప్రబంధములను బ్రకటింపఁ జేయూఁత నొసఁగుదురు గాక యని యాసించుచున్నాము

ప్రభవ జ్యేష్ఠశుద్ధపూర్ణిమ
సౌమ్యవారము

గంటిసూర్యనారాయణశాస్త్రి
సంపాదకుఁడు.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ సొబగొందు నిందుసర
సీసరసీరుహకేసర ద్యుతిన్
వీసరవోక మీసరపు
నిగ్గుల జగ్గుల దుప్పటిన్ దటి
ద్భాసితనీలమేఘమున
భాసిలు రంగనివాసుఁ గౌస్తుభో
ల్లాసు రమాధివాసు సవి
లాసమతిన్ నిరతిన్ నుతించెదన్

ఉ. రంగమహీశుకొమ్మ జిగి
రంగులబంగరుబొమ్మ సంపదల్
పొంగుచు నిచ్చు గుమ్మ పతి
తో మ్మొడఁబాయని ముద్దుగుమ్మ యు

య్యంగజుఁ గన్నయమ్మ శర
ణార్థికి వేలుపు ప్రమానికొమ్మ నె
మ్మిం గరుణించి యిచ్చు సెల
మిన్ గలిమిన్ బలిమిన్ దిరంబుగన్

ఉ. బంగరుగట్టు సింగిణిశ్యుఁ
బంకజలోచన దివ్యబాణమున్
రంగుగఁ దాల్చి వ్రేల్మిడిఁ బు
రంబులు ద్రుంచి జగంబుఁ బ్రోచు ప్రాక్
జంగము క్షీరవారిధిని
షంగము భక్తజనావనక్రియా
చంగముఁ గీర్తిరంగ మల
సాందగలింగము నాశ్రయించెదన్

చ. కరమునఁ జిల్కఁ బల్క జిగి
కమ్మలు చెక్కులఁ గుల్కఁ గన్నులన్
వరకృప చిల్క మోవిఁ జిఱు
నవ్వుల వెన్నెల దొల్క ధాత్రికిన్
వరమొసఁగన్ గదంబ వన
వాటిఁ జెలంగెడి మేటి సుందరే

శ్వరుని వధూటిఁ గొల్తుఁ, గృత
బంధవిమోచనఁ బద్మలోచనన్

ఉ. అంబ జగత్త్రియంబును ద
యం బరిపాలనచేయు సద్గుణా
లంబ సహాసకోమల క
ళాలలితాననచంద్రబింబ హే
రంబుని గన్నయంబ సుర
రత్నసమాధరబింబ మాకు ని
త్యం బఖిలాండనాయిక జ
యం బనయంబు నొసంగుఁ గావుతన్

ఉ. ప్రాంచిత వేదనాదము స
మంచితమున్ నలుమోములన్ మరుత్
ప్రాంచిత కాంచనాచల గు
హాంచలతన్ రహింమించ నీరుఁబాల్
పంచు గురాని వేడ్క మిగు
లన్ నడిపించు విరించి నెంచి భా
వించి నమస్కరించెద స
మాహితసాహితి సేకరించఁగన్

ఉ. సారతరంగణీ కనక
    సారసరాజమరాళి కైవడిన్
హారి హిరణ్యగర్భ వద
    నాంతరసీమ వసించువాణి శృం
గార సరోజపాణి నవ
    కంధరవేణి విలాసధోరణిన్
వారక నిచ్చ నిచ్చలు ని
    వాసముచేయు మదీయజిహ్వకన్

చ. కుడుములు చాల మెక్కి కలు
    గుంబలులాయపుఁదేజి నెక్కి ప్రాఁ
గుడువుల వన్నెకెక్కి మహి
    నూల్కొను విఘ్నములెల్లఁ జెక్కి యు
య్యుడుపతి మౌళిపాదముల
    కున్నత భక్తిని మ్రొక్కి భక్తులన్
విడువక ప్రోచు భవ్యమతి
    విఘ్నపతిన్ సుమతిన్ భజించెదన్

సీ. రామకథా సుధారసములు వెదచల్లు
    సర్వజ్ఞు వాల్మీకి సన్నుతించి

బహువేదశాఖలఁ బల్లవింపఁగఁ జేయు
    భారతకవి వ్యాసుఁ బ్రస్తుతించి
నవరసవర్షణానంద హేతువులైన
    కాళిదాసాదుల గణనచేసి
తెనుఁగున భారతం బొనరించి మించు న
    న్నయఁ దిక్కమఖి నెఱ్ఱనం దలంచి
ఇలను సకలరహస్యముల్ దెలుపఁజాలు
భాస్కరుని సోము నెంతయుఁ బ్రస్తుతించి
అర్థి ఘనమార్గదర్శనులైన కవుల
సంతతంబును మన్మానసమున నెంతు.

ఉ. షండున కేల రంభ; కడు
    జారున కేల కులప్రచింత; పా
షండున కేల సాధుజన
    సంగతి; కష్ట నికృష్ట లోభియా
చండికి నేల నిర్మల య
    శంబులు; వేశ్యకు నేల సిగ్గు; దు
ష్పండితుఁడైనవానికిని
    సత్కవితారసగోష్ఠి యేటికిన్

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టదేవతావందనంబును సు
కవిజనానందనంబును, గుకవినిందనంబునుం
గావించి సకలకలికలుషతిమిరభాస్కరో
దయంబును, నుల్లసితసంపత్పల్లవ వాసంతికా
వాసంబును, నవరసనిగూఢగంభీరంబునుంగా
నెద్దియేనియు నొక్కమహాప్రబంధంబు
రచియింపఁ బూనియున్నయప్పుడొక్కనాఁటి
ప్రభాతకాలంబున:

ఉ. కస్తురిబొట్టు నెన్నుదుటఁ
గౌస్తుభరత్నము పేరురంబునన్
బ్రస్తుత శంఖచక్రములు
బాహువులన్ నతనాభిఁ దమ్మియున్
సిస్తుగ నొప్ప భూసతియు
శ్రీసతియున్ దనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
గస్తురిరంగసామి కలఁ
గానఁబడెన్ గరుణాతిభూమిమై

వ. ఇవ్విధంబునం గనుపట్టిన యద్దేవునింగాంచి
సముంచిత వినయసంభ్రమంబులు మనంబునం

బెనంగొనఁ బులకితగాత్రుండనై సాష్టాంగ
దండప్రణామం బాచరించి కరకమలపుటంబు
నిటలతటంబున ఘటియించి యానందభరితుండ
నై యుండ నన్నుఁ గనుంగొని యద్దేవుండు గం
భీరమధురభాషణంబుల నిట్లనియె.

గీ. సముఖమీనాక్షినృపగర్భ విమలజలధి
చంద్ర వేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర,
మునుపు జైమిని భారత మనఁగ వచన
కావ్య మొనరించినట్టి సత్కవివి గావె.

శా. వాసిన్ రంగవిభుండు నేను, ధరణిన్
వాక్ప్రౌఢిమన్ నీ వహ
ల్యాసంక్రందన మన్ ప్రబంధము రసో
ల్లాసంబుగాఁ జేయ బే
రాసం గోరి వినంగ వచ్చితిఁ బ్రియం
బౌనట్లు నా పేరిటన్
భాసిల్లం దగ సంకితంబు నొనగూ
ర్పన్ నీకు మేలౌ నికన్

వ. అనియానతిచ్చుటయు ను దోఁగన్న మేలుకాంచి
మేలుకాంచినహృదయంబున నుదయంబునఁ
గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యంత దం
డడిమెఱయఁ బురోహిత భృత్యామాత్య సా
మాజికబంధువర్గంబులు గొలువం గూర్చుండి
యుభయభాషాకవితా విశేషులైన శేషము వేం
కటపతి,బుణిగెకృష్ణకవీంద్రుఁడు నాకాప్తసఖులు
గావునఁ వారింబిలిపించి యీశుభస్వప్నంబు
వినిపించుటయు వారలు సంతోషభరితాంత
రంగులై శ్రీరంగ వల్లభుండు శ్రీభూమీసమే
తుండై నీకుం గనుపట్టెంగావున నితోధిక
ధనధాన్య కరితురగ భటకదంబకాది నానావి
ధసంపదలును, బహుగ్రామభూములునుం గలు
గు; సప్తసంతానంబులలో నతిశ్లాఘ్యంబైన
ప్రబంధసంతానంబు నిర్మింపు మనియెం గావున
శీఘ్రుంబె మీతండ్రికి నీవు జనియించినచందం
బున సకలగుణాధారులైన కుమారులు నీకుం
గలుగుదురు; స్వామిహితకార్య ఘటనాధుర్యుం

డవు, బంధుజనపోషకుండవు, శ్రీరంగపతిపదార
విందమిళిందాయమానమానసుండవుం గావున
నీ కిట్టిశుభస్వప్నంబు గలిగె; భవదీయవంశావ
తారక్రమంబు వర్ణించెద మాకర్ణింపుమని యి
ట్లనిరి:

క. శరణంబులు జగముల కా
భరణంబులు వేదములకుఁ బంకజలక్ష్మీ
కరణంబులు నారాయణ
చరణంబులు నెసఁగు శూద్రజాతికి నిరవై

క. నాలవవర్ణం బనియెడి
పాలసముద్రంబునందు భావుకలక్ష్మీ
లోలుఁడు లోకావనకరు
ణాశీలుఁడు కేశవప్పనాయఁడు వెలసెన్

ఉ. ఇంద్రుఁడు భోగసంపద, ను
పేంద్రుఁడు రూపముచేత, నాహరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమునఁ,
జంద్రుఁడు కాంతినియాఢి, చాపని

స్తంద్రత రామచంద్రుఁడు, ల
సన్మతిచాతురిచేత క్షేమభో
గీంద్రుఁడె యంచు భూమిజను
లెన్నఁగఁ గేశవనాయఁ డొప్పగుఁ

క. ఆకేశవనాయనికిఁ
రాకేశవదాతకీర్తి రాజితపుణ్య
శ్లోకుఁడు వేంకటనాయఁడు
శ్రీకాంతున కబ్జభవుని చెలువునఁ గలిగెఁ

ఉ. చందురు బొమ్మమెట్టి యర
చందురుతాలుపు నట్టుగిట్టి యా
నందిని ముక్కుగుట్టి సుర
నాయికదంతిని జెక్కుగొట్టి య
స్పందితలీల సిరి యొడిఁ
బట్టి చెలంగుచుఁ గీర్తి వీనులఁ
విందొనరించు నార్యులకు
వేంకటనాయఁడు భూపమాత్రుఁడే

క పెదగురువపనాయఁడు త
త్పదమలమూర్తికిని బుట్టి శాశ్వతకీర్తిఁ

గుదురై యీవిని జదురై
యెదురైన విరోధినృపుల నెల్ల జయించెఁ

క. అతనికిఁ గలిగెను బాదా
నతశాత్రవుఁ డెల్లిసెట్టినాయఁడు రేఖా
రతిపతి భాషావాచ
స్పతి భోగానుభవమున దివస్పతి యనఁగఁ

క. శంకరకైంకర్యపరుం
డంకభయంకరుఁడు గల్గె నతనికి నుర్వీ
సంకటహారనాయకుఁడగు
వేంకటనాయకుఁడు భువనవిశ్రుతయశుఁడై.

సీ. ధన్యుఁడై నృపతిమూర్ధన్యుఁడై నిర్ఘాత
దైన్యుఁడై నృపసంఘమాన్యుఁ డగుచు
గేయుఁడై సుజనాళిగేయుఁడై దానరా
ధేయుఁడై విద్వద్విధేయుఁ డగుచు
ధీరుఁడై కనకాద్రిధీరుఁడై కదనహం
వీరుఁడై సద్గుణహారుఁ డగుచు
శీలుఁడై హరిభక్తిశీలుఁడై సంగీత
లోలుఁడై కవిబృందపాలుఁ డగుచు

సకలబాంధవసంతోషి సత్యభాషి
స్వామిహితకారి స్వజనరక్షణవిహారి
వెలయు బహుసంపదలచేత విబుధభాగ్య
దాయకుండైన వేంకటనాయకుండు.

క. ఆనరపతి వేంకట మా
మానినిఁ బెండ్లాడి వరకుమారునిఁ బడయన్
దానతపోధ్యానాదు ల
నూనగతిన్ బెద్దకాల మొనరించుతఱిన్

క. భూనుతు లాదంపతులకు
మీనాక్షీసుందరేశ మృదుపదపద్మ
ధ్యానాశ్రయవిభవుండగు
మీనాక్షియనృపతి గల్గె మేదురయశుఁడై

సీ. మక్కువ మీఱంగఁ జొక్కనాథస్వామి
తనమహాలింగమధ్యంబు వెడలి
చంద్రరేఖాజటాశార్దూల చర్మాహి
డమరుత్రిశూలముల్ కొమరుమిగులఁ
గలలోనఁ గనుపట్టి కరుణాకటాక్షముల్
చెలఁగఁ గటాక్షించి చేరఁ బిల్చి

కేలిశూలమ్ము డాకేలఁ గైకొని హస్త
మస్తకసంయోగ మాచరించి
ఆయురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
ధనకనకవస్తువాహనతతుల విమల
తత్త్వ విజ్ఞాన మొసఁగె నేధార్మికునకు
నతఁడు కేవలనృపుఁడె మీనాక్షివిభుఁడు.

సీ. కప్పుమీఱినకందిపప్పులకుప్పలు
రాజ్యంబు వెలసేయు నాజ్యములును
బహుపుణ్యఫల పరిపాకముల్ శాకముల్
నిచ్చమెచ్చుల నిచ్చుపచ్చడులును
విప్పడంబుల నొప్పు నప్పడంబులరాసు
లతిరసంబులు వడ లతిరసములు
చంద్రమండలసుప్రసన్నము లన్నముల్
ప్రతిసుధారసములు పాయసములు
వెలయమృష్టాన్నసత్రముల్ వెట్టె నేతం
బాట న (నె)ల్లూరు లోపలఁ దేటతీయ
నీటమెట్టితటాకంబు నిధి యొనర్చె
మేదినీశ్వరమాత్రుఁడే మీనవిభుఁడు.

సీ. ఈలంపునీలంపు మేలికంబంబులు
  కులశైలజాలంబు కొమరుఁదాల్ప
రంగారుబంగారు వ్రాఁతచిత్రంబులు
  కిన్నరనరసురాకృతులు గాఁగ
నేతులజోతుల నెఱి దీపమాలికల్
  తారకాగ్రహములదారి మీఱ
నెఱమట్టుకఱిపట్టు నిగ్గుచందువపొందు
  ఘనఘనాఘనముల గరిమఁబూన
నిండుమెండున బ్రహ్మాండమండలంబు
రహిమహామంటపంబు సద్భక్తియుక్తి
సుందరేశ్వరుసన్నిధిఁ జందమొంద
నమరఁ గట్టించె సముఖమీనాక్షివిభుఁడు.

క. బంగారుబొమ్మయుం బలె
రంగారన్ వన్నెవాసి, రాణింపంగా
రంగగు నలమేలమయును
సంగన నాథునుఁడు పెండ్లియై విలసిల్లెన్

చ. కులమును శీలమున్ విభుని
  కూర్మియు బాంధవపోషణంబు ని

శ్చలపతిభక్తి సత్యమును
  జక్కఁదనంబును గల్గి యొప్పుచున్
జలధరనీలవేణి నవ
  సారసపాణి మనోజ్ఞవాణి యా
మెలఁతలమేలుబంతి యల
  మేలమయింతి చెలంగెఁ గీర్తులన్

సీ. పంకజాతము డించి పతిడెంద మలరించి
  కలుముల వెదచల్లు కమలపాణి
వృత్తభేదము లేక విభుసమ్ముఖాలోక
  మాన్యమై పొలుపొందు మంజువాణి
వామవర్తన డిందివరు నైక్యముం జెంది
  మహనీయయౌ సర్వమంగళాఖ్య
ఒకచాయఁ జేయక యొగి నాథుఁ బాయక
  రాజద్గుణాఢ్యయౌ రమ్యసంజ్ఞ
యనుచుఁ బొగడఁగఁదగిన తొయ్యలులమిన్న
సరసవాగ్జితనవమాధ్వి పరమసాధ్వి
ఘనయశోవల్లి యాశ్రితకల్పవల్లి
మహితగుణపేటి యలమేలమావధూటి.

సీ. పలికెనా కప్రుగంపుఁబలుకులరాసులు
ఘుమఘుమవాసించి కొమరుమించుఁ
గనువిచ్చిచూచెనా కతికల్వరేకుదొం
తరవసంతములసంతనలు మీఱుఁ
జిఱునవ్వునవ్వెనా నెఱిచందమామ వె
న్నెలకన్న మిన్నవన్నెలు చెలంగు
కలికినెన్నడ ముద్దుగులికెనా రాయంచ
కొదమజొంపములసంపదలుపొదలు
సరససంగీతసత్కళాశారదాంబ
వినుతపాతివ్రతి యగుమాఱుఁ గనినయంబ
సకలజనమాన్య సాధురత్నవదాన్య
వెలయు నలమేలమకు సాటి కలిమిబోటి

శా. ఆశామామణి మీనభూవిభుఁడు దా
మత్యంతభక్తిన్ సదా
శ్రీరాజిల్లఁగ వేంకటాచలపతిన్
శ్రీకృష్ణునిం గొల్వఁగా
వీరాగ్రేసర, నీవు గల్గితి జగ
ద్విఖ్యాతకీర్తి ప్రభల్

మీరన్ వేంకటకృష్ణభూపసుకృతీ,
లీలామనోజాకృతీ !

సీ. చిగురుజరారాతుఁ జెనఁకుచక్కఁదనంబు
కదనంబు రిపులఁ బుగ్గరవఁజేయుఁ
జే యుదన్వత్కర్ణశిబిదానశీలంబు
శీలంబు ధర్మదాక్షిణ్యశాలి
శాలిధాన్యసువర్ణసహితమ్ము భవనమ్ము
నమ్మువారికి నిధానమ్ము మాట
మాటఁజూచును ధైర్యమహిమ జాళ్వాగట్టు
గట్టురాయల్లునిఁ గదుముఁగడఁక
కడకనులయందె వసియించుఁ గమలవాస
వాసన పురారిమురవైరి భక్తిదొరలు
దొరలు నీసరి యగుదురె దరహాసముఖ
సముఖ వేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

సీ. చదువఁగా నేర్తువు శారదాశారదా
జ్ఞాననానాపురార్భటుల ధాటిఁ
బాడఁగా నేర్తువు పండితాపండితా
కర్ణనానందసంఘటన పటిమఁ

బలుకఁగానేర్తువు భావజాభావజా
టోపగాటోపనిరర్గళోక్తిఁ
దగ వ్రాయనేర్తువు తారకాతారకా
నీకరేఖాసమానేకలిపుల
మెచ్చనేర్తువు కవితలమేల్మిఁ దెలిసి
యిత్తు వేనఁగుపాఁడిగా నెలమిఁగవుల
కన్నిగుణములు నీయందె నమరె నార!
రిపుజయాధార వేంకటకృష్ణధీర!

ఉ. ఎంతయొయార మెంతసొగ
సెంతపరాక్రమ మెంతరాజసం
బెంతవిలాస మెంతనయ
మెంతవదాన్యత యెంతఠీవి మేల్
సంతతశౌర్యధాటి విల
సద్గుణపేటి కిరీటి వన్నిటఁ
గంతుజయంతరూప కవి
కల్పక వేంకటకృష్ణభూవరా!

సీ. వింటివా నీవంటివింటివాని ధరిత్రిఁ
గంటి నే నల్లముక్కంటి నొకని

సారిగా నీ వొక్కసారి గ్గాటుపువిధి
దూరుచోఁ బాదలలోఁ దూరు రిపుఁడు
వింతమీఁఱంగ నీ వింత మీటినఁ దేజి
మంతుకృద్వైరిసామంతు నణఁచు
వేదండమెక్కి నీ వేదండ వచ్చినా
వే దిక్కుసొచ్చు దా వేది పరుఁడు
ఉన్నతోన్నతి నెన్నచో మిన్నవీవ
నిన్ను సన్నుతిసేయును బన్నగపతి
విమలచారిత్ర, మీసభూవిభునిపుత్ర
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

సీ. స్థైర్యమా శౌర్యమా దాక్షిణ్యమా పుణ్య
మా నయమా జయమా ప్రతాప
మా శుభరూపమా మహితవిజ్ఞానమా
దానమా భోగమా శ్రీనిరూఢ
యోగమా యాశ్రితవ్యూహసంరక్షణ
రాజద్విలాసమా రమ్యమంద
హాసమా మహితసౌహార్దస్వభావమా
భావమా భూరిప్రభావమాన్య,

నీకె తగునంచుఁ బాండ్యభూనేత విజయ
రంగచొక్కేంద్రుఁ డత్యంతరంగసభవా
మానసామాజికత్వ మిం పూన నొసఁగె
సముఖ వేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

మ. నలనాసత్యవసంతులం గెలుచుసౌం
దర్యంబు ధైర్యంబు దో
ర్బలమున్ స్వామిహితానువృత్తి దయయున్
ప్రౌఢత్వమున్ విద్యయున్
వెలయన్ బాల్యమునందె నీవు మధురో
ర్వీనాథు మెప్పించవా
భళిరా, వేంకటకృష్ణభూవరమణీ,
భాషాఫణిగ్రామణీ!

క. అందముగ నహల్యాసం
క్రందనమున్ రచనసేయఁగా నేరుతువా
పొందుగ మధురిమ జగదా
నందము ఘటియింపు మనుచు నను నిట్లనఁగన్

వ. నేనును బ్రమోదభరితమానసుండనై

షష్ఠ్యంతములు:

క. హరికి నవనవనీతా
హారికి సకలగుణరత్నహారికి మురసం

హారికి మందరధారికి
ఘోషారమణీమణిమనోనుసారికి హరికిన్

క. హాటకమయచేలునకున్
ఘోటకచటులప్రచార గుణశీలునకున్
పాటితరిపుజాలునకున్
నాటితనానాప్రపంచనటజాలునకున్.

క. చూడీకుడుత్త నాచ్చా
ర్చూడాసంబంధగంధి సుమసరధృతికిన్
క్రీడావల్లవపతికిన్
నీడజకులసార్వభౌమనిర్భరగతికిన్.

క. అభిసరణారమిత నిచుళా
ప్రభుకన్యామణికిఁ గైటభద్విపసృణికిన్
నభసదురస్స్థలశుభకౌ
స్తుభవాసరమణికి దమితదుర్దమఫణికిన్

క. శస్తునకున్ రక్షణాకృత
హస్తునకున్ వాసవునకు నాత్మీయతనూ
విస్తారితభువనునకున్
కస్తూరీరంగపతికిఁ గరుణాకృతికిన్

వ. అంకితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన యహల్యా
సంక్రందనంబను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథా
క్రమం బెట్టిదనిన:

శా. శ్రీరంజిల్ల నహల్య మౌనిసతియై
వృత్రారిపై మోహ మే
ర్పారం గూరిచెఁ దానఁ గల్గిన దురం
తంబైన శాపంబునన్
శ్రీరామాంఘ్రిరజంబు లెవ్విధము దీ
ర్చెన్ బల్కు మంచీసమా
చారంబున్ జనమేజయుం డడుగ వై
శంపాయనుం డిట్లనున్

మ. పదియార్వన్నియ రెక్కపక్కినొకరా
బాబావజీరుండు సాం
ద్రదయాంగీకృతయౌవరాజ్యభరతన్
రక్షింప లోకత్రయీ
విదితంబై యమరావతీపురము శో
భిల్లున్ వియద్వాహినీ

మృదువాతూల విసీత దివ్యయువతీ
క్రీడా పరిశ్రాంతియై.
చ. సురమణి ముద్దుమోవి సుధ
చొక్కపునవ్వు బలారివాహముల్
కురులు, సురద్రు గుచ్ఛములు
గుబ్బలు, వేలుపువాఁక యచ్చపున్
మెఱుఁగు మఱుంగునై, చికిలి
మించఁగఁ దత్పురలక్ష్మి కాంతివి
స్ఫురణభవిష్ణు విష్ణుపద
భూషణమై చెలువొందు నిచ్చలున్.
గీ. మండలీభూతశక్రకోదండ మనఁగ
దైత్య చక్రాంగకంపనోద్దండ మగుచు
రమ్యఘృణిజాత నూత్నచిరత్నరత్న
ఝాటమై దీటుమీఱు నప్పీటికోట.
ఉ. రాణఁ జెలంగు నప్పురవ
రంబున నుండు జనుల్ నిజాశ్రిత
త్రాణధురాధురంధరులు
దానయశఃపరిశోభితాత్మకుల్

ప్రాణిదయాళు లౌట యొకొ
బాధమె యచ్చట నుండునట్టి పా
షాణము వృక్షముల్ పసులు
నైత మభీష్టము లిచ్చుచుండఁగన్

సీ. అచ్చటికలభంబు లజుపీఠకమలంబుఁ
జేనంటి నైషాదశిక్షు నుడుగు
నచ్చటి తురగంబు లభ్రకేశునిమాళిఁ
గుప్పించి సాధులు ద్రిప్ప మరలు
నచ్చటి యరదంబు లవ్విష్ణురథమును
దలమీఱి సారథుల్ నిలుప నిలుచు
నచటిభటు లజాండ మవియ వ్రేయఁ దలంచి
యద్రి నీరు బుగ్గయం తనుచు నెంతు
రచటి పాత్రలు నృత్తవిద్యానిరూఢిఁ
బూని శారద వెలవెల వోవ నాడి
యాదిగురువని మ్రొక్కుదు రమరపురముఁ
గోరి వర్ణింపఁబూన నెవ్వారి తరము?

చ వసువుల కెల్ల సంతతని
వాసము విశ్వవిభూతి కాశ్రయం

బెనఁగు ననంతరత్నముల
కిమ్ము మహాస్సుమనఃప్రకాండ సం
వసతి మరుద్గణాంచిత
వల్గుసుధర్మము సౌమ్యజీవహా
ర్షసదనమై చెలంగు నమ
రావతి నెన్నఁ దరంబె యేరికిన్?

మ. వరబృందారక గర్భయా పురరమా
వామాక్షికిన్ బ్రహ్మ భీ
కరదైత్యగ్రహశాంతికై సలిలచ
క్రవ్యాజ వర్ణాంకశం
ఖరథాంగాంకిత శుద్ధరూప్యమయ ర
క్షాపట్టికన్ గట్టినా
హరిపాదాంబుజసంగ గంగయె యగ
డ్తై యొప్పు నప్పిటికిన్.

సీ. కలిగించు నొకకొమ్మ కలమాన్నపరమాన్న
బహుపూపఘృతసూపపానకములఁ
కల్పించు నొక కొమ్మ ఘనసారహిమనీర
పాటీరకాశ్మీరపంకములను

దొరకొంచు నొకదళం బురుహేమమణిదామ
    శాటికాపేటికా సముదయముల
నిచ్చునొక్కొకసుమం బెలమించుతుల మించు
    ప్రాయంపు గరువంపుఁ బద్మముఖుల
నీగతి సమస్తవస్తువు లీఁగఁ దివురు
వేల్పుమానులుఁ దీవలు వేనవేలు
దనర విలసిల్లుఁ దత్పురోద్యానమగుచు
నందనంబు జగత్త్రియానందనంబు.

ఉ. శ్రీ లుదయింప దిక్పతులు
    చేతులు మోడ్చి భజింపఁ దమ్ముఁడై
శ్రీలలనామనోహరుఁ డ
    శేషభరంబును నిర్వహింపఁ బా
తాళమువట్టి శాత్రవులు
    తద్దఁ గృశింప నిలింపపట్టణం
బేలును భోగసాంద్రుఁడు సు
    రేంద్రుఁడు భూరి మహావాదినేంద్రుఁడై

సీ. వృత్రగర్వస్ఫూర్తి విదళించినయినుండు
    పాకసామజమదోత్పాటనహరి

పరమహీభృత్తుల భంజించు జిష్ణుండు
    తతిమైన శరవృష్టిగురియు ఘనుఁడు
మఘశతియాజియౌ మహితసుధర్ముఁడు
    భువనైకభారంబుఁ బూనువృషుఁడు
కరమున శతకోటి గలస్వస్థజీవనుఁ
    డమరభోగినులతో నలరుభోగి
శచికుచంబుల మకరికాసముదయంబు
వ్రాయు లేఖర్షభుం డనవద్యహృద్య
మాఘ్యవిచికిలరుచిరసమాఖ్యగాంచు
దేవతాసార్వభౌముండు తేజరిల్లు.

చ. అతఁ డొకనాఁడు నందనపు
    టందపుదుప్పటి వల్లెవాటుతో
సతతముఁ దావులీను హరి
    చందనపుం జిగి మేనిపూఁతతో
నతుల కిరీటహారకట
    కాంగద ముఖ్య విభూషణాళితో
రతిపతిమీఱు సోయగము
    రాజసముం దళుకొత్తు ఠీవితోఁ

చ. చిలుకలకొల్కి యొక్కరుతు
    చేరి పరాకు పరాకటంచనన్
జలరుహపాణి యొర్తు సర
    సన్ కయిదండ యొసంగ ముంగలన్
హాళిహాళి నొక్కగంధగజ
    యాన బరాబరి చేయు వాలునుం
బలక కలాంచి కుంచె యొడ
    పం బొకకొందఱుం బూనికొల్వగన్.
సీ. వేవన్నెబంగారు వింతగోడలచాయ.
    పగలింటి యెండలభ్రమలెసంగి
ఇంద్రనీలస్తంభసాంద్రరోచిచ్ఛటల్
    బహుళాంధకారవిభ్రాంతి నీయఁ
బద్మరాగాంకురప్రాంశు వితర్దికల్
    జ్వాలదగ్నిమండల జ్ఞప్తి నింప
నిర్మలవజ్రమణీకుట్టిమంబులు
    స్వచ్ఛాంబుపూరసంశయము నింప
నుద్యదితరేతర ప్రతియోగవస్తు
సంగతులు శక్రకార్ముకశక్తియొక్క

యొనఁదగిన కాంచనాంచితయవనికావి
తాన పరికర్మమైన సుధర్మయందు.
చ. కరమునఁ గంకణాలు విడి
    గాజులు గల్లనఁ బల్లవాధరల్
వరుసగ నిల్చి చామరలు
    వైవ మహోన్నతభద్రపీఠిపై
సురగరుడాహిచారణ వ
    సుప్రముఖుల్ శుచి ధర్మ దైత్యరా
డ్వరుణ సమీర యక్ష పుర
    వైరులు సూరెలఁ జేరి కొల్వఁగన్
క. కొలువున్నతఱిఁ బరాశర
కలశోద్భవ కణ్వ కండు కవి గాధేయా
దులు వచ్చి యతనిచే మ్రొ
క్కులుగొని కనకాసనములఁ గూర్చుండిరటన్
గీ. నలపురూరవు లాదిగాఁ గలుగు చక్ర
వర్తులు పదాఱుగురు రాజవర్యు లమిత
కీర్తిధుర్యులు వైభవస్ఫూర్తిమెఱయ
నన్నగాహితుసభను గూర్చున్నతఱిని.

సీ. అతిరాత్రయాజుల యరిదికుండలములు
మెట్టె మించులుగాఁగ నెట్టువఱచి
సత్రయాజుల వెల్ల జన్నిదంబులు దీసి
సన్నగజ్జెలు గూర్చ సంఘటించి
ఉక్థయాజుల కనకోత్తరీయంబుల
మేలుముసుంగుగాఁ గీలుకొల్పి
అలవాజపేయయాజుల యాతపత్రంబు
లెండకుమఱుఁగుగా నేర్పరించి
తలిరువిలుకాని బిరుదుపతాక లనఁగ
నోరపైఁటలు జీర నొయ్యార మెసఁగ
వత్తు రింద్రుని కొలువుకు వారకాంత
లచ్చెరువునొంది సురలెల్ల మెచ్చి పొగడ
మ. గొనబుంజందురుకావిపావడలపైఁ
గ్రొమ్మించురాయంచడాల్
మినుకుంజీరలకుచ్చెలల్ గులుకఁగా
మిన్నేటిపొందమ్మిల
ల్లన వక్త్రాంబుజపాళికిన్ మఱుఁగుగా
హత్తించుచున్ గంతుమో

హనదివ్యాస్త్రములో యనన్ వెడలి రా
య్యారంబుతో నచ్చరల్
ఉ. చిన్నిమిటారులో చికిలి
చేసిన మాయనిచిక్కటారులో
వెన్నెలగుమ్మలో మెఱుఁగు
పెట్టిన కెంపుకడానిబొమ్మలో
పొన్నలబంతులో మగుడఁ
బోవనిమిన్నమెఱుఁగుకాంతులో
యెన్నఁగనంచు నభ్రచరు
లిచ్చలమెచ్చఁగ వచ్చిరచ్చరల్
సీ. అశ్రాంతనవయౌవనారంభ యారంభ
శృంగారరసరేఖ చిత్రరేఖ
రతిరహస్యజ్ఞానరాశియౌ నూర్వశి
యంగజాతాగ్నికి నరణి హరిణి
పాటలాధరజితపానక మేనక
హాటక సమరోచి యాఘృతాచి
తరుణులందెల్ల నుత్తమ యాతిలోత్తమ
మణితమంజులభాష మంజుఘోష

రామణీయకవిభ్రమరామ హేమ
పరసనుతగీత నృత్యప్రచార తార
మఱియుఁ దక్కిన వేలుపుమచ్చెకంటు
లెలమి నరుదెంచి రపుడు దేవేంద్రుసభకు.

క. అంజలులు సేసి వేలుపు
లంజెలు నిలిచిరి బలాసురధ్వంసికడన్
రంజనఁ బూజించి రహిన్
గంజాస్త్రుఁడు నిలిపినట్టికైదువు లనఁగన్

ఉ. వారిజపత్రలోచనల
వాసవుఁడల్లనఁ దేరఁ జూచి శృం
గారపు వింత లేనగవు
కన్గొనలన్ దళుకొత్తఁ గొల్వులో
వారల నెల్లఁ గాంచి "యిటు
వచ్చిన యచ్చర గచ్చరాంద్రలో
నేరుచిరాంగి చక్కనిది
యెవ్వతె విద్యలమేటి?" నావుడున్

క. దేవేంద్రుఁ జూచి వరుణుఁడు
"దేవా! దేవరకుఁ దెలియదే సకలంబున్

నీవడిగినచో నుత్తర
మీవలె నటుగానఁ బలుకు దేఁ దోఁచినటుల్

ఉ. ఆటదియన్న నూర్వశి య
థార్థము పల్కుదు నింతెకాని మో.
మోటమి నాకు సైఁపదు బు
ధోత్తమ! పాటల నాటలందు స
య్యాటల మేటిచక్కఁదన
మా గోనమా యలబోటికే తగున్
పాటలగంధులెల్ల నల
భామిని గోటికి సాటివత్తురే."

చం. అనవుడు మిత్రుఁ "డౌనవు, జ
లాధిపువాక్యము నిక్క మూర్వశీ
ఘనకచ రూపసంపద జ
గన్నుత మెంతని సన్నుతింప నా
ఘనసయదేశ్య రక్తిపరి
కల్పన మేరితరం? బదేమి యా
మునివరు లివ్వరూరవుఁడు
మున్నగు రాజులు మున్నెఱుంగరే?"

క. అనినఁ బురూరవుఁ డచ్చటి
జననాథుల మొగముఁ జూచి "సర్వజ్ఞనిధుల్
ఘను లీమిత్రావరుణుల్
కని పలికిరి నిజ మిదే యఖండిత" మనినన్
శా. ఆకంధీశ్వరుమాటలన్ నగుచు యత్రా
త్రాధీశపుత్రుం డనన్
"మీ కేయూర్వశిమీఁది యాస దురుసై
మి మ్మిట్టు లాడించెనో
కాకున్నన్ గుణగుంభరంభను వినా
గా నోర్తు నగ్గింతురా
నాకాధీశుఁడు తక్కువా రెఱుఁగరా
"నారీషు రంభా" యనన్"
ఉ. ఏచిన ప్రేమ యత్రిసుతుఁ
డీగతిఁ బల్కినఁ గాఁడుమాని దా
సైచక "యింద్రుసన్నిధి న
సత్యము లేలర, ప్రేలెదోరి, ప్ర
మ్లోచకు నూరుకాండజిత
మేచకు లేశము సాటి వత్తురే

ఖేచరసిద్ధసాధ్యఫణి
కింపురుషామర చంపకాంగులున్?
ఉ. పున్నమచందురుం గెలుచు
ముద్దుమొగంబును దేటమాటలున్
సన్ననికౌను మేనుజిగి
చందముఁ దీయనిమోవియందమున్
కన్నులతీరు నీలముల
కప్పును మించినకొప్పుసొంపు నా
యన్నులమిన్నకే తగు న
టన్నది విన్నది లేదె యెన్నఁడున్
క. నాగంబుల నాగంబుల
నాగంబులఁ గెల్చు కురులు నాభియు నడలున్
భోగంబుల భోగంబుల
భోగంబులఁ దరుణియూరు బాము చను లేలున్
క. చేరలకు మీఱుకన్నులు
బారెఁడుకీల్జడయు నొమ్ము పట్టవుకుచముల్
బేరజముల నారజముల
నీరజముఖి లెవరె దాని నీటుకు" ననినన్

చ. బలిమిని గండుమీని నొక
 ప్రక్కకుఁ ద్రోచి విభాండకుం డనున్
"నెలఁతలమేలుబంతి హరి
 ణీసారిణాక్షియె యాలతాంగి దాఁ
గిలకిలనవ్వుచున్ దివిరి
 కిన్నరమీటుచు వచ్చుముచ్చటల్
కులుకులు పావురాపలుకు
 లున్ బెళుకుల్ మఱి కోటిసేయు వే?
చ. పెదవిని వింతకావి నును
 పెక్కనకీల్జడకీవి కల్వలన్
బెదరఁగఁజేయు కన్నులును
 సిస్తగు జక్కవ నేలుచన్నులున్
మదకరినేలు నెన్నడలు
 మల్చివరీతిని నొప్పు నున్ దొడల్
ముదముగఁ జూచినంత నల
 జోటికి బోటులు సాటి లేరెటన్"
క. వార లిటుపల్కుపల్కులు
సైరింపక కౌశికుండు జడముడివీడన్

దూరంబున జపమాలికఁ
బారంగా వైచి యమరపతి కభిముఖుఁడై,
ఉ. "ఆనికచేసి పల్కెదహ
 హా, కసుమాలపుఁ బంజలం జెలన్
గానకళావిశారద మొ
 గానఁ గళానిధిఁ బోలుచాన యా
మేనక యుండు దానిజిగి
 మేనకలంకసువర్ణకాంతికిన్
దానక; మింతి విభ్రమవి
 తానక మచ్చెరువిచ్చు నిచ్చలున్
ఉ. కన్నులు చేరలన్ గొలువఁ
 గాఁదగుఁ గా నరపేద చన్నులా
కిన్నరకాయలం గెలుచుఁ
 గీల్జడ బారకు మీఱు మోము క
ప్పున్నమచందమామ యొక
 పోలిక వాలికతూపు చూపు నా
కన్నులయాన, దాని కెన
 గాన జగాన మొగానఁ బల్కెదన్.

క. భూమియు నాకాశంబును
గామినికటిరుచికిఁ గొన్కుఁగాంతికి సాత్కుల్
పామును బట్టెద నే నా
భామిని నూఁగారు కెందుఁ బ్రతిలేదనుచున్

చ. వదలనినిష్ఠ మీఱఁగఁ ద
పంబున వర్తిలు మేము సైతమున్
మదిమదిదానితోఁ దగిలి
మానము మౌనయు నేటిపాలుగా
నదెయిదె తేప్పమా పనుచు
హాయనముల్ పదియుంటి మన్నిచో
మదవతి రూపరేఖలను
మాటికి మాటికి నెన్న నేటికిన్?”

చ. అనుటయు మాండకర్ణిముని
“యెంద ఱటుండఁగనిండు మెండుగా
జననుత కామజన్య సహా
జన్య సరోచి ఘృతాచి యున్నత
స్తనకటిభార తార వని
తాజనతానుతనామ హేమర

త్యనుపమలాళసాలస మ
దాలస యిప్సరి పంచరత్నముల్.”

క నావిని పరాశరుండను
“నీవేలుపుఁ జెలులు చిలువయింతులు మర్త్య
స్త్రీవితతి దాశకన్యక.
లావణ్యముఁ బోలలేరు లక్షాంశంబున్.

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి
మన్మథమోహనవిద్యమైన యా
పాటలగంధియూరు లల
బంగరుబొమ్మ వెడందకన్నులా
టాటపుగబ్బిగుబ్బెతచో
కాటపు నెన్నుదు రెన్నిచూచుచో
నేటికి రంభ యూహారిణి
యేటికి నాశశిరేఖ యేటికిన్?

శా. ఫాలక్షోణి చెమర్పఁ గాను బెళుకన్
బాలిండ్లు పొంగార దో
ర్మూలంబుల్ దళుకొత్త నూరురుచి సొం
పుల్ గుల్క నేత్రప్రభల్

మీలందోలఁగ నేటవాలువగ న
మ్మీనాక్షియాయేటిలో
నేలేలోయని పాడు చోడఁగడపే
యింపొక్కటే చాలదే?"
సీ. "అంజనాసతిఁ బోలుకుంజరగామిని
కలుగునే యనె మరుద్గణవిభుండు
తప్పుమాట లివేల దారుకావనినుండు
నతివలే యతివ" లంచనె హరుండు
"చాలించవయ్య, సృంజయునికూఁతురి కెన
గారు పోపొ"మ్మనె నారదుండు
"శరవణంబునను గొందఱుకాంత లున్నారు
వారు మీసరి"మని వహ్నిపలికె.
మఱియు సభలోని మునులును సురలు నృపులు
దారుచూచిన చెలుల వేర్వేఱఁ బొగడి
"రంతరం తామెఁ గదమహారాజసభ"న
టంచుఁ గంచుకి వారల నమరఁబట్టె
క అత్తఱిఁ బురూరవుండను
"మెత్తురె యొకపాటిదాని మిత్రావరుణుల్

పుత్తడిబొమ్మకు గుమ్మకుఁ
జిత్రజుచార్వసికి నూర్వసికి సరిగలరే?"
క. ఆరాజరాజనందనుఁ
డారాజుంజూచి "కొంటె లనుకొంటె నే
నారీమణిరంభారం
భోరుకు నూర్ రోసినట్టి యూర్వశి సరియే?
క. అనుటయుఁ జందురు మనుమఁడు
కనుదమ్ములు జేవుఱింపఁ గరకరిమీఱన్
ధనరాజకుమారకునిన్ తోన్
గనుఁగొని యిట్లనుచుఁబలికెఁ గాంతాళము
క "ఉంద్రా, యక్షాధమ, నీ
తండ్రిం గని తాళుకొంటిఁ దగఁ గాకున్నన్
తీండ్రంబగు కత్తిని నీ
జీంద్రపు నాలుకదళంబు ఛేదింతుఁ జుమీ!"
చ. అనినఁ గుబేరనందనుఁ "డ
హో"యని బెట్టుగఁ గేకవైచి క్రొ
మ్మెనెమిన లీనుకప్పుజిగి
మీసముపైఁ జెయివైచి "తొరి ఛీ

చెనఁటి, గరాస, యీసభను
జెప్పినటుల్ మఱి నీవు చేయకుం
డిన విడ రాచకోఁచ, ధగి
డీ," యని దిగ్గన లేచి వీఁకతోన్.

మ. రమణీరత్నము రంభఁ జూడ బురుసా
రంగున్ జెలుంగున్ నెఱా
కొమరుం దుప్పటి కాసెగా బిగిచి జ
గ్గుల్ మీఱు గ్రొంబైరుమాల్
జముదాడింబరుఁజంది యేది మఱి రా
జా, లెమ్ము వాల్గొ"మ్మనన్
బొమలల్కన్ ముడివెట్టి వీరరసవి
స్ఫూర్తిన్ విజృంభించుచున్

క. రూకలకోమటికొడుకా,
పోకలఁ బోయెదవదేర, పోరా పోరా,
నీకున్ మత్తేకొరడా
చేకొని కొట్టింతుఁ గొంటె చెనఁటి గరాసా!

క. మొగమున మీసము గలిగిన
మగవాఁడైతే కడిందిమగఁటిమి మీఱన్

తెగఁబడిపోట్లాడవలెన్
బిగువేమిర, రాచముల్చుచ, విడుతునె నిన్నున్

ఉ. "పందగులామ, నీవు నొక
బంటవె? గెంటనికిన్కతోడఁ బొ
రందరి చిక్కటూరిని గొ
లారిక మంపిననాఁటి కెచ్చటన్
పొందుగ దాగియుంటివిర,
పోర, ధనంబులు గూడఁబెట్టు వాఁ
డెందును సంగరంబునకు
నేర్పడి ప్రాణము దెంపుచేయునే?

ఉ. బంటుతనంబు లాడుకొని
పారకు; రావణుచేతి పెట్టునన్,
కంటికి నీరు గ్రమ్మఁగల
కంబడిపారెను నీదుతండ్రి నీ
యింటను లేదు పౌరుష మొ
కింతయు; భీరములేల చేతిక
త్తింటకు కోడెకాఁడ! చురు
కంటఁగఁ వెంటనె చెంపఁగొట్టెదన్."

చ. అని మొలపంక డుస్సి సహ
    రార్భటిఁ జావడిక్రిందికిన్ గుభా
లన దుముకన్ ధనేశసుతుఁ
    డట్లనె చేయ జయంతుఁ డిద్దఱున్
బనివడి రెండు బాహువులఁ
    బాయఁగఁ ద్రోయుచు మీర లిర్వురున్
దనుజులమీఁద మార్కొని ప్ర
    తాపముఁ జూపుఁ"డటంచు నిల్పఁగాన్.

క. "నీకేమి యాతఁ డాతఁడు
    నైకొని మార్కొనిన నిన్నుఁ బ్రార్థించిరటో
    యీ, కొట్లాటలు దీర్పగ
    నాకాధిపతనయ" యనుచు నారదుఁడనియెన్.

సీ. అపుడు విభాండకుం డాగ్రహంబున లేచి
    బలిమిచేఁ దనకమండలువుఁ గొట్టె
    చెయిమించి మాండకర్ణియుఁ జేతిదండంబు
    పెళపెళాలనఁ ద్రొక్కి విఱిచివైచె
    పోటుకునఁ బర్వతజటిలుండు జడచుట్టి
    విదళించి యుటఁ ద్రెంచి విసరివైచెఁ

కండుమహాముని కడుఁగోపగించుక
    పసుపాటుగాఁ గక్షపాలచించి
    కండ్లుఎఱచేసి పటపటఁ బండ్లుకొఱికి
    గోచు లెగఁగట్టి జందెముల్ కుఱుచబట్టి
    అట్టహాసంబు లొనరించి యాడుఁగఱచి
    మునులు గుంపులుగూడుక మొనసిరంత.

సీ. 'తారతమ్య మెఱుంగలే రింద'అని లేచె
    గాధేయుఁ డంత లోకములు బెదర
    'నీవేమి తెలిసి వర్ణించితో మేనక'
    నని యాతని విభాండుఁ డదిమెఁగేల
    'హరిణితోఁ దిరిగిన యడవిమెకంబవీ'
    వని కండు వతనిమే నప్పళించెఁ
    'గండువుకేకాని కాదు ప్రమ్లోచ'యం
    చతనివెన్ దట్టె మహర్షి యొక్కఁ
    డదియె పెదపెదమాటలై యలుకవాడమి
    జడలు వీడఁగ వల్కలాచ్ఛాదనములు
    జార దండకమండలుల్ పాఱవైచె
    గజిబిజిగఁ బోరుచుండ నాఖండలుండు.

ఉ. "అచ్చరమచ్చెకంటులకు
నై కడుహెచ్చినమచ్చరంబుతో
విచ్చలుగాను మెచ్చగువి
వేకము లెల్లను వెచ్చపెట్టి వీ
రిచ్చట దొమ్మిగూడి కల
హించినఁ దేరుగ డేలపుట్టు నీ
రచ్చ లణంచఁగా వలయు
రా" యని యింద్రుఁడు చేయుమర్చుచున్

ఉ. గాధిజుఁ జేరి వేఁడుకొని,
కండుమహామునికిం బ్రియోక్తులన్
బోధనచేసి, శక్తిసుతు
పొంతకుఁ బోయి, విభాండకున్ "వృథా
గాథ య"టంచుఁ బల్కి భయ
కారి మునీంద్రుని వాదణంచి స
క్రోధుల మిత్రు నప్పతిఁ బు
రూరవు యత్నుఁ దాళఁ బట్టుచున్

క "ఏకాంత ఎవరి కితవో
యాకాంతను వారు పొగడు. టదియుక్తం బె

మీకేల వాదు మీలో
"లోకోభిన్నరుచి" యనెడు శ్లోకమువినరే.

చ అనుటయు నొక్క తాపసుఁ "డ
హో! పదివేలయినా తిలోత్తమే
వనిత" యనంగ, వేఱొక్కఁడు
"వామ" సనంగ, నొకండు "చిత్రరే
ఖ"న మఱికొంద ఱందుఁ "బద
హాటక మాలిని భీమ పుండరీ"
కన, వెసఁ బుట్టెఁబెట్టు కల
హంబులు నారదుఁ డుబ్బియార్వఁగన్

క. "రాజానుమతో ధర్మో"
నాజను లనుకొంద్రుగాన నవ్యప్రతిభన్
మాజగడముఁ దీర్పఁగను బి
డౌజా, నీవె"యని.మౌనులందఱు వేఁడన్

క. "నలువగల సృజించిన య
న్నలువ గలఁడు నిర్ణయింప నలినాక్షుల మి
న్నవగ లటపోవుద"మని
నలువగలన్ శీవి మెఱయ నగరిపుఁ డంతన్

చ. ఉఱుముల బాడికండ్లరొద
    మొప్పగువాల్మెఱుపుం బతాకలున్
చిఱుమెఱుపుం ధ్వజంబులును
    జేరుబలాకలబారు చామరల్
శరమణిచాపముల్ వెలయ
    సొరగు నభ్రరథంబు నెక్కి భా
సురసురదుందుభుల్ మొఱయ
    సూరెల సూరులు సన్నుతింపఁగన్

సీ. గంధర్వ లోకవంక గాంధారపంచమ
    బంధురగాంధర్వపటిమఁ జూపఁ
జారణు లోకక్రేవ ధోరణుల్ మీఱఁగై
    వారముల్ సారెకుసారెఁ జేయ
నచ్చర లోకచాయ హెచ్చుకోపుల మెచ్చు
    లచ్చెర్వుగాఁగ నాట్యములు సలుప
సంయము లోకంబుక్క సామ జయస్తోమ
    నామాభిరామమంత్రములు బొగడఁ
ద్రిభువనైకాధిపత్యంబుఁ దెలుపఁజాలు
గొప్పముత్తెంపు జంపులగొడుగునీడఁ

దరుణు లిరుగడఁ దెల్లచామరలు వీవ
వెడలె జేజేలయెకిమీఁడు వేల్పువీడు.

క. కనవులు మేసియు నని మొన
    వసువులఁ బాసియు విరోధు లలయంగ యశో
    వసువులగు వసువు లుజ్జ్వల
    వసువులొలయ వెడలిరపుడు వాసవుమ్రోలన్

మ. కుడిగోరొత్తులగుబ్బచన్నుగని నీ
    గ్గుల్గుల్కు డాకంటితో
నెడదా కీల్జడపాటుఁజూచి పులకల్
    హెచ్చంగ ముప్వన్నెప
చ్చడమొప్పన్ నెలవంకతోఁ గనకభా
    స్వన్నాగభూషాళితో
మృడు లేతెంచిరి వేడ్కఁ బద్మభవునిన్
    వీక్షింప జంభారితోన్

గీ. తరణికిరణంబు లచ్చరమెఱుఁగుఁబోండ్ల
    మెఱుఁగుసొమ్ముల కొకవింత మెఱుఁగు వెట్ట
    బారసూరులు సలిపిరి బారు సూరు
    లాగమంబుల నుతియింప నాగమంబు.

చ. అల వినువాక కుందనపు
టందపుఁదామరతావిఁ గుల్కుచున్
సొలయు మరుత్కుమారకులు
సొంపుమెయిన్ వెనువెంట నంటఁగా
నలకలు వీడఁ గొను లసి
యాడ సురాంగన లేఁగుదెంచి రు
త్పలశరుఁ డూర్ధ్వలోకముల
పై నిగుడించిన యమ్ములో యనన్

క. నగరిపుఁ డివ్విధమునఁ జని
నగరీతివిశాలసాలనయనోత్సవదన్
ప్రగుణిత నవరత్న ధగ
ద్ధగితన్ నాగ్జాని రాజధానిం గనియెన్

సీ. ఏప్రోలు వాణీవరేధితాశోకంబు
శోకంబు మోదంబు సుడియ దెందు
ఏపురి రవికోటిఘృణి యుతాభోగంబు
భోగంబు మోక్షంబు పొసఁగు నెందు
ఏపురం బంబరశ్రీపరమాకల్ప
మాకల్పము వసింతు రార్యులెందు

ఏపూర్ణమతల్లి యమహీనతరానంది
రానందదఘకర్మరతుల కెందు
సంతతవసంత సరసరసాలసాల
ఫలరసాలోలకీరాది పత్త్రిజాల
గదితబుగ్యజుషంబు నిష్కల్మషంబు
నగుచు నవ్వీడు జోడులే కలరు నెపుడు.

చ. వరజగదండభిత్తికడ
వన్నియకోట బహిస్స్థితాంబువుల్
పరిఘ ల శాఃపరప్రకృతిఁ
బాదమహావనదుర్గమై తగన్
కరమరుదారు నేపురము
కామరుపాపరుసారికోటులన్
దరియఁగనీయ దన్నలువ
నాల్గుమొగాలఁ బరామృశింపఁగన్

శా. ఆలోకంబునఁ గోటిసూర్యనిభది
వ్యాస్థానమధ్యంబునన్
శ్రీలింపొందు చిరత్నరత్నవిలస
త్సింహాసనాగ్రంబునన్

బాలాదిత్యమహాసహస్రదళయుక్
పద్మోజ్జ్వలత్కర్ణికా
హేలాసృష్ట జగత్త్రియుండు కొలువుం
డెన్ ధాత చేతోధృతిన్

సీ. క్షణకళాఘటికాదికాలంబు సాకార
మై గడియారమందంద పల్క
గ్రహతారకారాశిగణము లల్లనఁ జేరి
పంచాంగదినశుద్ధిఁ బల్కరించ
సకలదిగ్దేవతల్ సభికుల నెల్లను
జోటులెఱింగి కూర్చుండ సనుప
పంచభూతంబులు ప్రణమిల్లి యేసృష్టి
నేమించునో యని మోముఁ జూడ
వేదములు వందిజనములై వినుతిసేయ
శాస్త్రములు వేత్రపాణులై సంచరింపఁ
జెలఁగి కొలువున్న త్రైలోక్యసృష్టికర్త
నగరివాకిట నిజవాహనంబు డిగ్గి.

క. ప్రతిహారి తోడరా న
ప్రతిహారివిభూతి మెఱయు నమరేంద్రుఁడు దా

శతధృతిసన్నిధికిం జని
నతిచేసి సమున్నతాసనంబున నుండెన్

ఉ. సారసపత్రనేత్ర విల
సన్నవనీరదగాత్ర పావనో
దారచరిత్ర కంసముర
దానవజైత్ర రమాకళత్ర శం
పారుచినేత్ర బోధరస
మాత్ర పృథాసుతమిత్ర భక్తహృ
న్నీరజభానుమిత్ర వర
నీరజపత్రపవిత్రకీర్తనా!

క. కస్తూరీతిలకాంకిత
నిస్తులముఖచంద్ర వదననిందితచంద్రా
అస్తోకద్యుతివిస్తృత
కౌస్తుభమణివక్ష విమలకమలదళాక్షా!

స్రగ్విణి
వారణాధీశదుర్వార భీవారణా
ధారణా యోగిహృద్ధ్యాననిర్ధారణా.

కారణశ్రేణికాకల్పనా కారణా
చారణక్షేమవైశాల్య దోచ్చారణా

- గద్య -

ఇది శ్రీమత్పాండ్య మండలాధీశ్వర శ్రీవిజయరంగ
చొక్కనాథ మహీనాథకరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగ మాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళభూరి భేరీబిరుదధ్వజ ప్రముఖ
నిఖిల సంపత్పారంపరీసమేధమాన స
ముఖ మీనాక్షీనాయక తనూభవ
శ్రీమీనాక్షీదేవీ కటాక్షలబ్ధకవి
తాసాంప్రదాయక వేంకట
కృష్ణప్పనాయక ప్రణీతం
బైన యహల్యాసం
క్రందనంబను మ
హాప్రబంధంబు
నందుఁ బ్రథ
మాశ్వా
సము.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీకనకవిమానాంతర
కాకోదరరాజతల్ప కలితాపేక్షా
శ్రీకనకాంగీప్రేమధు
రాకలితవిశాలవక్ష రంగాధ్యక్షా!

వ. అవధరింపుము.

క. ఆయెడ నవ్వాలికథ సా
ఖ్యాయతి జనమేజయుండు కరుణింపుమనన్
ధీయుతవర్యుఁడు వైశం
పాయనుఁ డిట్లనుచుఁ బలికెఁ బరమప్రీతిన్

ఉ. ఆమెయిఁ జిన్నినవ్వు వద
నాబ్జనివాసినియైన చానకున్
గోమలకాంతివింత మెఱుఁ
గుల్ ఘటియింప విరించి యిట్లనున్

"క్షేమమె నీకుఁ సర్వసుర
    శేఖర, భద్రమె దేవకోటికిన్
ధీమహితుల్ మునుల్ సుఖులె,
    నీ విటువచ్చినదేమి" నావుడున్
ఉ. "స్వామికటాక్షవీక్షలని
    శంబును గల్గుటఁ జేసి యేమెయిన్
క్షేమమె మాకు సర్వసుర
    శేఖర! నే నొకప్రశ్న చేసెదన్
నీమును సృష్టి సేసిన య
    నేకవిధప్రమదాజనంబులో
నేమదిరాక్షి చక్కనిది
    యేర్పడ నానతియిమ్ము" నావుడున్
క. [illegible]ామునఁ జెఱున వ్రేలయుఁగఁ
దామరచూ లనియె నముచిదమనునితోడన్
"నామనసుకు సరిపోయిన
భామామణిఁ గాన నీప్రపంచములోనన్
సీ. రంభ యెన్నఁగ జడప్రాయ యూర్వశి నల్పు
    జీవంబు లేనిది చిత్రరేఖ

వామన పొట్టిది వక్రాంగి శశిరేఖ
    హరిణియటంటిమా యడవిమెకము
గానుగరోల్ చాయఁ గనున త్తిలోత్తమ
    పగలు చూచినచో నభాస తార.
ధాన్యమాలిని మోము ధర్శించిన ఖరంబు
    పాండువుమేనిది పుండరీక
నాగకన్య లటంటిమా నడలు కుంటు
తక్కువారలచందంబుఁ దలఁపనేల
ముజ్జగంబులలో నున్నముదితలందు
నొచ్చె మొకయింత లేనిది యొక తెలేదు.
సీ. కన్నులైతే సరే, కన్నవిన్నదిగాని
    మించుఁదళ్కులు గ్రుమ్మరించవలదె!
చన్నులైతేసరే, స్మరరాజ్యపట్టాభి
    షేకకుంభంబులై చెలఁగవలదె
వదనమైతేసరే, వరమనోహరాభి
    శరదిందుబింబమై మెఱయవలదె
రూపమైతేసరే, చూపరకనులకు
    నిర్వాణసౌఖ్యంబు నింపవలదెఁ

కాంతమైనంతి సరియె నిష్కాముఁడైన
మౌనివరునైన మరుఫిబందాలుగాఁగఁ
జేయువలవదె యిటువంటిచిన్నిచాన
ముజ్జగంబులలోఁగాన బుధనిధాన!

మ. కుదురై యొప్పులకుప్పయై తనువునం
గోరంత యొచ్చంబు లే
నిదియై నొవ్వని జవ్వనంబు గలదై
నిద్దంపుటొయ్యారియై
మదనోజ్జీవితమై గరాగరికయై
మాణిక్యపుం బొమ్మయా
మదిరాక్షిన్ సృజియింతు నే నొకతె మ
న్మాహాత్మ్యమున్ జూడుమా!"

క. అనిపలికి పద్మగర్భుఁడు
తనగురుఁ గడుఁ బద్మనేత్రుఁదలఁచి ప్రయత్నం
బొనరఁ జతుర్దశలోకీ
వనితాజనతాతిశయితవైఖరి యెసఁగన్

సీ. చంద్రురులోమైల జలజంబులో తువ్వ
యూడ్చి పోఁద్రోచి రెం డొకటిసేసి

అరుణాశ్మకాఠిన్య మమృతపాండుగుణంబు
నుడిగించి యారెంటి నొకటిసేసి
అరులజో డెడయించి గిరులప్రతాపంబు
పెకలించి యారెంటి నొకటిసేసి.
యిభతుండచాంచల్య మిల ననంటులజాడ్య
మొడిచి యారెంటిఁ దా నొకటిసేసి

కులుకునెమ్మోము కెమ్మోవి గుబ్బచన్ను
లరిదియూరులు నిర్మించి యంగజునకు
వింతకైదువుగా నొక్కదంతిగమన
నబ్జభవుఁడు సృజించె నహల్య యనఁగ.

వ. ఇట్లు నిర్మించిన

ఉ. అంబుజగంధి చక్కఁదన
మ్మల్లనఁ గన్గొని విస్మితాత్ముఁడై
యంబుజనేత్రుఁ డప్పుడు త్రి
యంబకభావముఁ గోరె నాతఁ డ
ప్పారిబకలీలఁ గోరె మది
నాతఁడు గోరె సహస్రలోచన

త్వంబు నతండనంతనయు
నత్వముఁగోర మఱేమి చెప్పఁగన్.
చ. వనితనుగాంచి రంభ తల
వంచెఁ, దిలోత్తమ మోము నల్లచే
సెను, శశిరేఖ లోఁగమలెఁ,
జేష్టలుదక్కెను జిత్రరేఖ కాఁ
కనొగిలె హేమ, మైమఱపు
గాంచె మదాలస, తగ్గుఁజెందె వా
మన, కరఁగెన్ ఘృతాచి, యువి
మానత మేనక గాంచె నెంతయున్.
సీ. రాజయోగారంభరతులైన యతులైన
వదనంబుఁగని పారవశ్యమొంద
వరకుండలీంద్రభావనులైన మునులైనఁ
జికురపాశముఁగాంచి శిరము లూఁపఁ
బద్మాసనాభ్యాసపటులైన వటులైనఁ
బదకాంతిఁగన్గొని ప్రస్తుతింప
నిర్గుణపరతత్త్వనిధులైన బుధులైన
నవలగ్నలతఁగాంచి యాసఁ జెంద

వినుతసకలాగమాంతవాసనలుగన్న
ధన్యులైనను నెమ్మోనితావిఁ గోర
నలినసంభవుకడ నిల్చె నయనవిజిత
ముగ్ధసారంగి యాజగన్మోహనాంగి.
ఉ. బాలకురంగనేత్రి నునుఁ
బల్కులకున్ విరివింటివానిబా
బాలకువాదు పెన్దొడల
బంగరురంగుమెఱుంగు లంటికం
బాలకు రాదు నెమ్మొగము
బాగలపున్నమచందమామదం
బాలకుమీఁదు దానిసరి
బాలిక లేదు జగత్త్రయంబునన్
క. కుందరమాదంతావళి
మందరమాచన్నుఁదోయి మైజగ్గుజగా
మందరమా యాభామిని
ముందర మానినియుఁగలదె ముజ్జగములలోన్
సీ. తూపు రూపుమాపుఁ దొయ్యలి నునుజూపు
సోముగోము నోము భామమోము

కెంపుసొంపునిండు శంపాంగియధరంబు
గారు సారు దేరు కలికిఘడలు
గీ లతల వెతలఁబెట్టు లలితాంగినును మేను
కలువ గెలువఁజాలుఁ జెలువచూపు
శుకము మొగముఁ గొట్టు సుకుమారిమాటలు
దరముఁ దఱుము లీలఁ దరుణిగళము.

సీ. గిండ్లుగా గజనిమ్మపండ్లుగా బంగారు
చెండ్లుగా సింతిపాలిండ్లు దనరుఁ
గావిగా నమృతంపుబావిగా రుచిఁ దేనె
క్రోవిగా నలివేణిమోవి దనరు
రూపుగా మరుచేతితూపుగా సిరులకుఁ
బ్రాపుగాఁ బూఁబోణిచూపు దనరుఁ
గుల్కుగాఁ గపురంపుఁబల్కుగా రాచిల్క
కల్కుగా లతకూనపల్కు దనరు
తమ్ములనుగొనుఁ దమ్ములఁగొమ్మ ముఖము
సరులు నీలంపుసరులకుఁ దరుణికురులు
వింటికొనలకు సమము వాల్గంటి బొమలు
వర్ణితములౌనె శ్రీ లింతికర్ణములకు.

సీ. పల్లవమ్ములకాంతినెల్ల వమ్ముగఁ జేయు
కామినీపాదపంకజము నిజము
తామేలుసొగసు న న్నేమేలు ననిమించు
బింబాధరీప్రపదంబుడంబు
వరిపొట్టకట్టు లావరిపొట్టని తలంచు
కలికిపిక్కలరంగు కలహారంగు
రంభ మైపట్ట లారంభమంద విదుల్చు
తొయ్యలిబంగారు తొడలుకడలు
చిలువబాగారు నయ్యారె, చెలువయూరు!
తొలుకసాకాశతులకొను చెలియకొను
లలితపున్నాగముసనాభి లలననాభి
కనకలికుచంబు వరబాలికాకుచంబు.

క- వరమా కరతల, మిందీ
వరమా కనుదోయి, హంసవగమా నడ, ని
ల్వర మాచెలిఁగన మరుదే
వరమాయగఁ దనరె లోకవరమా యనఁగన్.

క. కరమానునుదొడ, దర్వీ
కరమాజడ, జంఘ మేల్మకరమా, చపలా

కరమా తనులత, కమలా
కరమా చెయి, చెలిని ధర సుకరమా పొగడన్

చ. కినిసి కుచానానాంగరుచి
గిన్నెలతో నెలతో లతోన్నతిన్
ఘనకచకంఠరూపములు
కందరమై దరమై రమైక్యమై
గానబగు వాక్కటీక్షులటు
కోయిలకో యిలకో లకోరికో
వనితనొసల్ వళుల్ నడుము
బాలహరిన్ లహరిన్ హరి న్నగున్

క. గోరస మాపల్కులరుచి
సారస మాముఖవిలాససంపద మరుచే
నారస మావీక్షణ మళి
కారస మాకేశపాశ ముబ్జాననకున్

శా. బంతే చన్గవ నిగ్గు మేనురుచిపో
ల్పన్ జాళువా మేలుడాల్
దొంతే కన్నులధాళధళ్యరుచు లెం
తో కల్యాణున్ జూడ మేల్

బంతే కంతునిదంతి నేలునడలున్
బాగైన యీభామకున్
ఎంతే లేదు సమాన మెంచుటకుగా
నీరేడులోకంబులన్

సీ. తనుసృజించినబ్రహ్మ తనయందె మోహించి
తన్మయత్వము నొంది తత్తరింప
నైష్ఠికులైన సనత్సుజాతాదులు
మది జల్లుమన హరిస్మరణసేయ
నధ్యాత్మవిజ్ఞానులైన సన్న్యాసులు
పరవశులై గగుర్పాటుజెంద
వాణియు నప్సరోవనితాజనంబులు
మగవారు కామైతిమని తలంప
ముద్దుముంగుర్లు కొనగోట దిద్దుకొనుచుఁ
దెలివిచూపు లకాలచంద్రికల నీన
నడలుగని ధాతతేజీలు జడనుపడగ
బాల్యయౌవనకల్య యహల్య యొప్పె

సీ. అమృతాశనాధిపత్యము చెల్లునా దీని
యధర పానకయుంచు నమరవిభుఁడు

దక్షిణనాయకత్వముపోలునా దీని
    రతులఁ దేల్పకయుంచు రవిసుతుండు
నవరసరసికత హావణించునా దీని
    సారెఁ గూడకయుంచు శరధివిభుఁడు
సార్వభౌమస్థితి సమకూరునా దీని
    వెంట నంటక యుంచు విత్తవిభుఁడు
నలఘుశతకోటికాంతులు నతనుదండ
భృతులు నంజనత్రుప లలకేహితములు
నిన్నడింపఁగ ననిమిషదృష్టులైరి
అంబుజభవోపలాల్య నహల్యఁజూచి

సీ. కల్కికటాక్షంబు గల్గితేగద తాను
    గుసుమాస్త్రుఁడ నటంచుఁ గుసుమశరుఁడు
కొమ్మవాతెఱతేనెఁ గ్రోలితేగద తాను
    మధువు నౌదునటంచు మాధవుండు
నెలఁతముద్దుమొగంబు నిమిరితేగద తాను
    ఘనకళానిధినంచుఁ గమలవైరి
సుదతియూరుపుతావి సోఁకితేగదతాను
    గంధవాహుఁడటంచుగాలివేల్పుఁ

దలఁచి రచ్చట సిద్ధగంధర్వయక్ష
చారణాదులు దత్కాంతిపూరవార్ధి
మగ్నులై చిత్రరూపులమాడ్కినుండి
రంత శచికాంతుఁ డెంతయు నాత్మలోన

మ. ఎలమించున్ దులమించు హేమలతయో
    యీరేడులోకంబులన్
వలపించందగు కామదివ్యకళయో
    వాంఛన్ ద్రిలోకీదృగు
త్పలనీహారమయూఖరేఖయో జగ
    ద్భాగ్యంబె యీరూపమై
లతిఁ గన్పట్టెనొ కాక యింతులకు నీ
    లావణ్యముల్ గల్గునే.

ఉ డంబులు శైలశేఖరవి
    డంబులు దీనికుచంబు లెన్న నో
చ్చెంబులువల్కుఁ గుందనపుఁ
    జెంబుల, నిద్దపుటద్దముల్ గపో
లంబులు, నీలమేఘపట
    లంబులు పెన్నెరు లౌర, యౌర యా

యంబుజగంధి రత్న మిల
యందలి సుందరులందు నెంచఁగన్
శా. నేరాజున్ నగుమోముతో వనరుహ
శ్రీఁ గేరు కందోయితో
బారన్ గొల్వఁగ వచ్చు పెన్నురముతో
బాగైన నెమ్మేనితో
నీ రాజెవ్వఁడు సానురాగమున న
న్నే చూచుచున్నాఁడు మే
లౌరా సోయగమంచు జిష్ణువు నహ
ల్యాభామయున్ గన్గొనెన్
క. అప్పుడు పూర్వాకకుప్పతి
తప్పక యుత్తరుణిఁ జూచెఁ దరుణీమణియున్
తెప్పల నార్పక చూచెన్
గుప్పెన్ మరుఁ డిద్దఱన్ లకోరులచేతన్
క. జగముల నన్నిటి నేలుచు
నగణితసౌందర్యవిక్రమైశ్వర్యములన్
బాగడొందెడు తనకంటెను
మగువకుఁ దగినట్టి వేఱె మగఁడుం గలఁడే.

చ. అని తనుఁజూచి తోడనె య
హల్యను గాంచి సభాసదావళిన్
గనుఁగొని తాను వేఁడునెడఁ
గాదనఁడంచు సురేంద్రుఁ డిట్లనున్
"వనరుహగర్భ మీమహిమ
వర్ణనసేయఁ దరంబె యద్భుతం
బనుపమ మక్షిభాగ్యఫల
మై తగు సృష్టి యొనర్చె నింతలోన్
ఉ. చక్కఁదనాలకుప్పయగు
చక్కెరబొమ్మను సృష్టిచేయుటే
యెక్కువగాదు దీని మది
కింపగు నాథుని నిర్ణయించినన్
జక్కని తారతమ్యములు
సర్వ మెఱుంగుదు నైనఁ దెల్పెదన్
దక్కొరు లెవ్వరుంగలరు
తన్వికి నేనొకరుండు దక్కఁగన్
క నరులన్ గిన్నరులన్ గిం
పురుషులఁ జారణుల సిద్ధపురుషుల ఋషులన్

బరికింపుము నీరలలో
విరిబోఁడికిఁ దగినవాఁడు వీఁడని చెపుమా!
ఉ. ముందుగ నేను వేఁడితిని
మున్నుగ నే నినుఁ బ్రశ్న సేయఁగా
నిందుముఖిన్ సృజించితివి
యెవ్వరికిన్ బనియేమి దేవరా
జ్యేందిరవోలె బాల ననుఁ
జెందుటయుత్తము జాతిరత్నమున్
కుందనమున్ ఘటించినఁ ద
గున్ మఱియొక్కటి యొప్పియుండునే.”
క. అనుటయుఁ బకపకనగి య
వ్వనజజుఁ డన్ను “నీకు నీవె వడ్డించుకొనన్
జను నే యిప్పుడు నీ కి
వ్వనిత పొసఁగ దరుగు మగుడవచ్చినత్రోవన్”
క అనిపల్కి యచటనుండెడి
మునులం గని వీరలెల్ల మున్నొక తొకతెన్
గొనియుందురు గౌతముఁ డొకఁ
డనఘుఁడు నైష్ఠికుఁడు వాని కర్హ మటంచున్

క అక్షపదున్ భావితకమ
లాక్షపదున్ బిలిచి ధాత “యబ్జదళాక్షిన్
రక్షింపు మిది భవద్వ్రత
దీక్షకు శుశ్రూషఁ జేయు ధృతమతిననుచున్
ఉ. తేఁటిమొఱుంగుముంగురులుఁ
దేటకనుంగవ లేఁతకౌనులున్
వాటపుముద్దుమేనులును
వట్రువచన్గవ గల్గువారిఁగా
నాటకుఁ బాటకున్ గవిత
లల్లుటకున్ దిటమైనవారిఁగాఁ
బాటలగంధులన్ సఖుల
బల్వుర నిచ్చి యహల్యకిట్లనున్
క. “మునికిన్ దినకరసమధా
మునికిన్ బరిచర్య సేయు ముదితాశయవై
ముని కింశుకవనికిం జను
మునికిన్ నీకగుశుభంబు లుత్పలగంధీ!”
చ. అని పనివంచ మంచిదని
యారచితభక్తి విరించికిన్ వచో

వనితకు మ్రొక్కి యక్కలికి
వల్లు విభూషణభూషితాంగియై
మునిపతివెంట నేఁగె సుర
ముఖ్యుని వీడ్కొని; యింద్రుఁ డయ్యహ
ల్యను మది నెంచియెంచి మరు
నమ్ము లురమ్మున దుస్సి పాఱఁగన్

క. అమరావతికిన్ వెసఁ జని
యమరావలిఁ బనిచి కుసుమితారామములో
నమరారిన పువ్వులశే
య్య మరాళీగమనఁ దలఁచియాత్మగ్గతమునన్

ఉ. ఎన్నిక లేలనీలమణు
లెన్ని సరోజములెన్ని దొండపం
డ్లెన్ని దరంబులెన్ని గిరు
లెన్ని మృణాళములెన్ని పొన్నపూ
లెన్ని యనంటులెన్ని ద్రోన
లెన్ని ప్రవాళములెన్ని రత్నముల్
చెన్నుగఁ గూర్చి యేర్పఱిచి
చేసెను ధాత తదంగ్గమాలికన్

చ. మదనునిఁ బొందుఁ గోరి రతి
మానిని నోమిననోములెల్ల నీ
యదన ఫలించెనో యనఁగ
నంగనగుల్ఫము లుల్లసిల్లు దఁ
త్పదము లొనర్చి పద్మజుఁడు
పాణితలంబు విదుర్పఁ జిందుత
త్పదమలకాంతిబిందులు ర
సాలకిసాలబిసప్రసూనముల్

చ. మదవతిపాదముల్ దనకు
మాతృసమానములంచు ధాత స
మ్మదమునఁ బూజచేసినసు
మంబులనన్ నఖపంక్తి యొప్పఁగన్
మృదుగమనాగమంబు లెల
ర్కిన్ బతియించి యుపన్యసించు చా
యఁ దనరు మంద్రనాదకల
హంసకముల్ విలసిల్లు నింతికిన్

చ. నవముగ మోముచంద్రుఁడు గ
నంబడి కప్పురతావిగుప్పెడిన్

రవికనె పిక్కటిల్లెను ఘ
నస్తనచక్రము లొప్పెఁదారకల్
నవిసెను బాల్యపుంజడని
నంబు లటంచని జైత్రయాత్రకై
కవదొన లుంచె నిర్గముగఁ
గంతుఁడనన్ జెలిజంఘ లొప్పగున్

క. ఊరుయుగం బనుపేరన్
బారెడుబంగారునీటివాఁకను రతియున్
మారుఁడును జిన్నిగరిగలు
సౌరుగ ముంచిరనఁ జెలికి జానువు లమరున్

క. కదలికలన్ మలినంబై
కదలికలన్ బొరలువిచ్చు కర్పూరంపున్
కదలికల నవ్వ శశిపా
కదలికయూరుజిగి తెలిజగాచల్వ రుచిన్

క. కలదని కొందఱు లేదని
యుఁ గొందఱుఁ బలుక రెంటి కీరట్టుగ న
చ్చెలికౌను మధ్యమస్థితి
మలయుచునుం డట్లుగాన మధ్యంబయ్యెన్

చ. నలువగురోమరాజి యము
నానదివారి తదీయవీచికా
వళి వళులయ్యె నందు సుడి
వర్తులనాభి తదంతరీప మ
చ్చెలియనితంబబింబ మటు
చేరువ గన్పడునట్టి రాజనం
బుల పొటకట్టులున్ మఱియుఁ
బోవఁగ.నాగటిచాలు నొప్పగున్

సీ. తమ్మిమొగ్గలు గాదు తారావళీహృద్య
శృంగారభంగి నెసంగుకతన
గజకుంభములు గావు కంఠీరవేంద్రావ
లగ్నభంగైకఖేలనము వలన
జక్కవకవ గాదు సరసల నెలవంక
లుంచంగ యోగ్యమై యుండుకతః
శైలేంద్రములుగావు శైలేంద్రగర్వంబు
ద్రుంచునె మున్ను భ్రమించుకతన
మున్ను శంకరుఫాలాగ్నిఁ బొసఁగఁబడిన
యతను బ్రతికించునట్టి దివ్యామృతంబు

లునుచు బంగరుకలశంబు లనఁగవలయు
వనితకుచములు పొగడ నెవ్వరితరంబు

క తరుణికరద్వయసామ్యముఁ
బూరయఁ బ్రాయోపవేశ మొనరించెఁ గుశా
స్తరణమునఁ గమలంబులు
ధరణిఁ గుశేశయపదంబు దానం బూనెన్

చ. ధరణిని గంధరాహ్వయముఁ
దాల్చి కుచాద్రితటోపరిస్థితిన్
దిరముగ నుండి క్రొమ్మెఱుఁగుఁ
దీగచెలంగఁగ మౌక్తికచ్ఛటా
భరణ మెసంగఁ గంబురుచి
పాటిల మోహాతమంబు నించి య
మ్మరువపుబంతి యింతికి సు
మంగళమౌ గళమొప్పు మెప్పుగన్

మ. సకలాభీష్టము లిచ్చునంచు సుమన
స్సందోహముల్ సన్ను నా
యకరత్నంబని యెన్ను నట్టి ననునా
హాళామ్మకెమ్మోవి యెం

చకయుండన్. గెంఠినంబటంచు 'ననుచిం
తాభారమున్ మీఁదఁ దా
ల్చికచా వేలుపు మానికంబుగనియెన్
జింతామణీ నామమున్

క పగడంబుడంబు వలదను
జిగురాకున్ రాకుమనునుఁ జెలిపొతెఱ యా
వగలాడినాస యానం
పగిమొగ్గన్ బగులఁ ద్రొక్కుఁ బగమగలీలన్.

ఉ. క్రొన్నెలవంకశంక లిడు
కుఱ్ఱబొమల్ గని యచ్చకోరముల్
పన్నుగ నొప్పు ఱెప్పల నె
పంబునఁ జొక్కపుఱెక్కఁ లొత్తుచున్
కన్నులు గల్కికన్నులయి
కన్పడె నాజిగిడాలుఁ జూచి యా
కన్నులవింటిరాయఁడు జ
గంబులు గెల్వఁగ డాలుఁగైకొనెన్

క. నాసా కాంచనకోశచ
కాసాదృగ్విభ్రమంబు కర్ణాటశ్రీ

భాసురమై చెలిమోము వి
భాసిల్లెఁ రాజరాజపట్టాంచితమై.

చ. అలికచమోముఁ బోలను సు
ధాంశుసరోజము లొక్కపుష్కర
స్థలమునఁ బ్రార్థనల్ సలుపఁ
జంద్రుఁడు పొందెఁ బ్రసాద మంతలో
పల బహురాజపాన మధు
పస్పరిశంబున యోగభంగమై
జలజమటుండెఁ గానియెడఁ
జందురునిం గని సైఁచియుండునే?

ఉ. భామినియూరు సూదిమొన
పైని జనుంగవపోక లుంచి యా
పై మఱినిల్చి కంఠము త
పస్స్థితి నబ్జత నొందె మోవియుఁ
దా మదిఁజూచి యబ్జతను
దప్పక పొందె మొగంబు నట్లనే
యేమఱికబ్జతం బడసె
నింపుగఁ గన్గవ చెందె నబ్జతన్

చ. తొలి నవపత్త్రమై పటిమ
దోఁపమిచే శతపత్త్రమై చలం
బెలయ సహస్రపత్త్రమయి
యింతిపదంబులు దాఁకి తోడనే
దళములఁ బాసి రోసి బిస
దండముఁ జెందెఁ గముండ లుత్తగన్
నలినము హంస సంగతి ది
నంబునుగాంచు నభీష్టయోగమున్

ఉ. మారుఁడు. లోకముల్ గెలిచి
మాతృగృహంబున నుంచె జైత్రతూ
ణీరము లన్నయట్లు తరు
ణీమణిపాదయుగంబుమీఁద జం
ఘారమఁ జూడ నొప్పె నటు
గాకయ హేమ • మయోరుకాండముల్
మీఱునె తత్సమీపమున
మించిసమంచితశైత్యసంపదన్.

ఉ. అంబుజగంధియూ రువుల
యందముతో సరిబోఁరవచ్చి హే

రంటు గజేంద్రహస్తముతి
　రంబుగఁ జెందెను దంతభంగ మ
య్యంబరదంతిరాట్కారము
　నభ్రముఁ బట్టుక ప్రాఁకు దానిచే
తంబడునంటికంబములుఁ
　దార్కొనినం దలవంపు లౌఁగదా!

గీ. చిన్నిపదముల హాలరేఖచేత సీత
దీలుపడు కౌనుచేత విదేహజాత
గోముమీఁటినకటిచేత భూమిపుత్రి
యనఁగ విలసిల్లు సయ్యింతి యతనుదంతి

క. కురులో నొమ్మగు తుమ్మెద
గఱులో చకచకితకాంతిఁగనునీలపురా
సరులో యిందీవరపుఁ
విరులో యిరులోయనంగ వెలఁదికి నమరుఁ

గీ. తూండ్లు భుజములు జాళువాగిండ్లు గుబ్బ
లేండ్లుపదియాఱు నెన్నఁటికెన్నఁటికిని
విండ్లు కనుబొమ లౌర, యీవెలఁది వేడ్కఁ
బెండ్లియాడినఁగద నేను బెండ్లిగాంతు.

ఉ. మాయురె! తత్సమాన యగు
　మానినిఁ గాన జగంబులోన నా
హా! యిటువంటి చక్కఁదన
　మవ్విధి యెవ్విధిఁ జేయనేర్చెనో
హాయిరె! బాలచూపు తుద
　లొక్కటఁ జెక్కడపుఁ మెఱుంగులై
నాయెద దుస్సిపారె రతి
　నాథుని యాధునికాస్త్రమై ఖరిఁ

సీ. మెలఁత మైజిగిఁ బోలు మెఱుపుఁ జూచెదనన్న
　నింతొందఁ గందోయి యెదుట నిలదు?
సఖిమోము సొబగొందు చంద్రుఁ జూచెదనన్న
　మబ్బు నిబ్బరముగా మఱుగువడెను
చెలిగుబ్బసరి జక్కవలను జూచెద నన్న
　ఋతుపాతము గల్గి బైటఁ దిరుగు
మగువ యారీడుపన్నగముఁ జూచెదనన్న
　బిలములోపల నుండి వెడలు టరుదు
వనితయవయవసాదృశ్యవస్తువులను
జూచియేనియు నొకపాటి సుఖముఁ బడసి

చింత మదిలోన నుపశమియింతుననిన
దానికినిసైత మాబ్రహ్మ తాళఁడాయె

చ. తన కది కూఁతురాయె పుర
దానవవైరికిఁ జెల్లెలాయె న
వ్వనధిసుతామనోహరుఁ డ
వాప్తసమస్తమనోరథుండు గా
న నది యలక్ష్యమే నొకఁడ
నాతికి నర్హుఁడ నన్నటుంచి బా
పని పరిచర్య కంపె నల
బంగరుబొమ్మను బొమ్మ నేమనన్

క. కామునిచర్యల కగు చెలి
కామునిచర్యలకునగు నె యకటా మాధు
ర్యామలసాహితిరసికశి
ఖామణికినిగాని మడ్డిగానికిఁ దగునే?

గీ. కమ్మవిల్కానియమ్ముల కుమ్మలించి
నెమ్మి నేవేఁడ నెమ్మది నమ్మతిలక
పొమ్మనియె ముద్దుపుత్తడిబొమ్మ నియక
బొమ్మయే వాఁడు పెనుజాతిబొమ్మగాని

చ. మునుకొని సిగ్గుతో నళికి
మోమటు ద్రిప్పి కరాంగుళిద్వయం
బునఁ జుబుకంబు నెత్తి నును
మోవిని గ్రోలినఁ నొచ్చె నొచ్చె నం
చని తనలోనఁ బల్కుచు ర
వంతయుఁ గంతునిఁ దోపనీయకే
కనుఁగవ కింపుసేయు నల
కన్యను, గూడి చెలంగు టెన్నఁడో

చ. మిసమిసలీను మొల్కచను
మిట్టల కట్టిటు కేలుసాచఁగా
దుసికిల నట్టె మిట్టిపడి
తొయ్యలి చెయ్యటుద్రోయ నెయ్యపుఁ
గొసరులఁ గుస్తరించి కొన
గోటను బొక్కులిఁ జీజీ మెల్లనే
యొసపరి నీవి కొగ్గుచు న
యో కడువేడుక లందు టెన్నఁడో!

చ. చనుఁగవ క్రేవఁ జూచుచును
స్వస్తికహస్తము చేతఁ గప్పుచున్

గొనబుగ ముద్దుపెట్టుకొనఁ
  గొంకుచు మో మటునిట్టుఁ ద్రిప్పుచున్
గనుఁగవ మూసి నాదు రతి
  కౌశలిఁ జూడక సిగ్గువెల్లిలో
మునుఁగుచు నుండు ముగ్ధయగు
  ముద్దులగుమ్మను జూచు టెన్నఁడో!

సీ. సిబ్బెంపుగుబ్బలఁ జెనకనీయని సిగ్గు
  చెనకినఁ బులక లెంచించు తమియు
కొమరైన వాతెరఁ గ్రోలనీయని లజ్జఁ
  గ్రోలినచో మరుల్ గొలుపు వలపు
నెఱికొప్పు కెంగేల నిమురనీయనినాన
  నిమిరిన వలపున నిలుచు ప్రేమ
బిగిపోకముడి నంట విడువనీయని వ్రీడ
  యొనసిన విడువక మనెడు తమక
మెదను సమముగఁ బెనఁగొన హృద్యమైన
మధ్యమవయస్సుముద్దుగుమ్మయును నేను
నందనోద్యానవనసీమలందుఁ గూడి
పొందికలచేత నానంద మొందు టెపుడో?

చ. పలుకులలోనఁ బిక్కులొక
  పానుపునన్ భొలయుల్కచిక్కులున్
కలఁకలు దీఱు మ్రొక్కులును గాటపుఁ
  గౌఁగిటిలోన సొక్కు ల
గ్గలమగు మోవి నొక్కులును
  గామునిసాముల నేర్పు టెక్కులున్
గల యల నిండుజవ్వనపుఁ గన్నియ
  మిన్నను బొందు టెన్నఁడో

చ. కలఁగి చలించు ముంగురులు
  కర్ణములన్ నటియించు కమ్మలున్
చిలికెడు చిన్నిక్రొంజెమట
  చెక్కుల నించుక జారు కొంచెపున్
తిలకము నొప్పఁ బౌరుమర
  తిశ్రమతాంతవిలోలనేత్ర యా
కలికిమొగంబు నెన్నఁటికిఁ
  గన్నులపండువుగాఁగఁ జూతునో?

ఉ. ఇంకొకసారి పోయి హరి
  కేశుని నిమ్మని వేఁడుకొందునో

పంకజగర్భు నాతఁడు కృ
పారహితాత్మత నీయకుండెనా
కొంకు దొఱంగి జంగ యిడి
క్రూరుఁడు మారుఁడు లీల బాలచూ
తాంకురసాయకానల శి
ఖావళికిన్ శలభంబుఁ జేయఁడే?
ఉ. ఆసరసీరుహాక్షిపయి
నాసల నాసరివారు నవ్వఁగను
ద్వాసితధైర్యతన్ విసివి
వాసన వింటివజీరునమ్ములన్
గాసిలుచున్నవాఁడ ననుఁ
గన్నడసేసె విధాత యయ్యయో!
దోసముకాదొకో తనకుఁ
దొయ్యలి నీయక యిట్టు లేచుటల్
సీ. చాన! రమ్మని మోవిచవిఁ గ్రోలఁగల్గితే
మధులక్ష్మికీ పుష్పమంటపంబు
కలికిమోమున మోముఁ గదియింపఁగల్గితే
యబ్జునకును గమలార్పణంబు.

అరవిందముఖికొప్పు నఱుమంగఁ గల్గితే
నీలకంధరునకు నెమలిపించె
కలకంఠిపల్కు లాకర్ణింపఁగల్గితే
హృద్యవాగ్ద్విజుల కభీష్టఫలము
అలికచకుచంబు లంటంగఁ గలిగెనేని
యేడుకొండలరాయని కేనుభక్తిఁ
గనకశిఖరము లెత్తింతుఁ గంతుకాఁక
తీరుఁగాక! వయారి నన్ జేరుఁగాక!
క. అని యనిశముఁ జింతించుచు
ననురాగమునన్ దరంగితాశాశయుఁడై
వనితను మనమునఁ దలచుచు
ననిమిషపతి వెండియున్ మహామోహమునన్
సీ. మగువపాదములని చిగురుటాకుల నెత్తు
సఖియూరులని కదళికల హత్తు
సతినితంబంబని సైకతస్థలి వ్రాలు
చెలువవళులని వీచికలను దేలు
మెలఁతయారనుచుఁ దుమ్మెదచాలుఁగని సొక్కు
కలికిచన్నులని జక్కవల నొక్కు

పాలఁతి గళంబని పోకబోదియ నూను
వెలఁదిమోవి యటంచు బింబ మూను
రమణినేత్రంబులని చకోరములఁ జూచు
తెలిసి తోఁధనె విరహార్తి దిగులుఁజెందు
చెలువకొప్పని నెమ్మికై చేయిఁ జాచు
కందు నందనమందు సంక్రందనుండు.

సీ. ప్రతిలేని చిత్తరుప్రతిమ నీడ్వఁగఁ బోయి
ముదిత కాదని యెంచి బెదరి చూచు,
తననీడఁ గని కౌఁగిటను జేర్పఁగాఁ బోయి
మగువ కాదని యెంచి వగచి నలుచు
మొనసి యింద్రాణితో ముచ్చటాడఁగఁ బోయి
మునిరాణి కాదని ముగుద నెంచు
కనుమూయఁ దోఁచురూపును బట్టఁగాఁ బోయి
తరుణి దబ్బరటంచుఁ దత్తరించు
రమ్మనుచుఁ జీరుఁ జెంతల క్రమ్మిచేరు
మోహమెదఁగూలుఁ గళఁదేరు ముద్దుఁగోరు
గోరికలమీఱుఁ బలుమాఱు మారుదూఱు
అమరవిభుఁ డెట్లు తనరాదు నట్టులారు.

ఉ. జాదులు సూదులంచుఁ దెలి
చల్వలు చిల్వలట్టంచుఁ గప్రపుఁ
వేదులు నేదులంచు నెల
నిగ్గులు నగ్గులటంచు రాజకీ
రాదులు వాదులంచు మణి
హారము భార మటంచు నెంచుచుఁ
పై దలిపైఁ దలిర్చు తమి
పర్వ సుపర్వవరేణ్యుఁ డుండఁగఁ.

ఉ. అచ్చటి నాయహల్యయువి
యచ్చరవల్లభురూపసంపదల్
మెచ్చుచుఁ బచ్చవింటి యెకి
మీనిలకోరికి నిచ్చ నోఁచ్చుచుఁ!
నెచ్చెలిచాలు గొల్వ సవ
నీయహుతాశనధూమమండలా
భ్యుచ్చయపేష్టితాగము త
పోవనభాగముఁ గాంచె నంతటఁ

సీ. ఉరిచధాన్యపమర్పితోర్వరాధీశార్ఘ్య
మధ్యభాగాంకితసైకతంబు

త్రిషవణాప్లుతమౌనిధృతవల్కలాంచల
పృషతచంద్రకవజ్ఝరీతటంబు
మునిబాలకానీతపునరంకురత్కుశ
శ్యామికాకోమలక్ష్మాతలంబు
పృషదాజ్యహోమసమేధమానహుతాశ
ధూమగంధావృతవ్యోమభాగ
మతిథిపూజార్హవస్తుసమార్జనైక
సంగ్రహవ్యగ్రగృహమేధిసంకులంబు
శాంతము నగణ్యపుణ్యనిశాంత మగుచు
శ్రమముల నణంచు గౌతమాశ్రమముఁ జేరె.

క. జలజాతాసనునాజ్ఞన్
కలకంఠీతిలక మపుడు గౌతమమునికిన్
జెలఁగి పరిచర్య సేయుచు
ఫలకిసలయకుసుమసమిదుపాస యొనర్పన్

క. తాళీహింతాళీకం
కేళీవకుళామ్రనారికేళీకుహాళీ
పాళీఘనకేళీవన
మాళీతతి గొలువఁ జేరె నాళీకముగాన్

చ. అళికచ ముంగురుల్ గనిన
యబ్జములందలి తేంట్లు దూఱెఁ దో
య్యలిపలుకుల్ వినంగఁ బోద
లంతట గోయిలదండు చేరె నె
చ్చెలికుచకుంభముల్ గనుచుఁ
జెట్లకుఁ జక్రములెల్లఁ బాఱెఁ గో
మలినడయందముల్ దెలిసి
మానసమున్ వడిఁ జేరె హంసముల్

సీ. అందముల్ త్రిభువనానందముల్ స్మరమూల
కందముల్ సరసమాకందము లివె
తుంగముల్ పుషితసారంగముల్ వాసనా
రంగముల్ లలితనారంగము లివె
చారువుల్ నవకేసరోరువుల్ భ్రాజిత
మేరువుల్ వికసన్నమేరువు లివె
సైకముల్ మధురసానేకముల్ కృతజనా
శోకముల్ పుష్పితాశోకము లివె
పొగడ నెగడిన మొగడలె పొగడలివియె
తుంటవిలుతంటు నంటుల నంటులివియె

కొమ్మచనుగుమ్మ యొమ్ముల నిమ్మలివియె
కలికి! యీతోఁట చిగురువిల్కానికోట.

ఉ బాలసిజంబు నీపలుకు;
భాసిలుకొమ్మలు కొత్తడంబులున్
రాలు రజంబు మందు బలు
నారికెడంబులపాళిలున్ ఫిరం
గీ లలపండ్లు గుండ్లు నళి
కీరచకోరమయూరపాళియు
తూఁకలబలంబు నైన మరు
కోటయె యీయెలదోఁట చూడఁగన్.

చ. తెలివిరిపొన్నగిన్నియల
తేనియమద్యము లాని సొక్కులన్
గులుకుచు మొగ్గచంటిలత
కూనరుమోవుల నొక్కి ముద్దుకో
యిలపలుకుల్ చెలంగ సల
యింతులపయ్యెద లొయ్యఁ దీయుచున్
చిలకపుఁ దావు లందుచును
త్రిమ్మరి తెమ్మెర క్రమ్మఁ గొమ్మరో!

చ. కుసుమసమూహవాసనలఁ
గుల్కెడు నీలతకూన యొక్కతా
పసతరుఁ జేరవచ్చె నదె
పద్మదళాయతనేత్రి కంటివా
కుసుమసమూహవాసనలు
గుల్కెడు నీలతకూన యొక్కతా
పసతరుఁ జేరి యుండుటిది
పద్మజు సానతిఁ గాదె కోమలీ!

చ. అమితమరందతోయముల
నర్ఘ్యము పాద్య మొసంగియున్ మద
భ్రమరరవంబులన్ గుశల
భాషణముల్ సవరించి వేడ్కతో
గమలజుముద్దుకూఁతురని
కైకొని నిన్ను వసంతలక్ష్మి ప
త్తుముదగఁ బూజ సల్పెడు ల
సద్బిసతంతుసహోదరోదరీ!

క దాడింబపండ్లకై వెస
వేడెంబులువెట్టెఁ జిలుక విరిబోణీ, నీ

కోడెచనుగుబ్బగవకై
వేడుకఁ బడి తిరుగు నమరవిభుమదిఁ బోలెన్

ఉ. అన్నులమిన్న శోకహర
మౌట యశోకసమాఖ్యఁ గాంచు నీ
సన్నుతశాఖిరాజమును
సారెకుఁ దన్నెదవేమి న్యాయమే
కన్నులవింటిబోయకును
గైదువు లిచ్చి సమస్తపాంథులన్
మన్నిగొనున్ బలాశి యిది
మన్నన కర్హమటే విలాసినీ!

క నుడువుచు నీగతిఁ జదలన్
నడుముల్ బిగియంగఁ జుట్టి నారీనివహం
బెడనంతఁ దన్నుఁ బొగడఁగ
నొరిగట్టెను మారుఁ డఖిలయువధృతిహృతికిన్

సీ. మైనిగ్గుసొంపు సంపగివసంతములచే
బ్రమ్ముతుమ్మెదబారుఁ బొలఁ దరిమి
సంతుమదామోదసహజవాసనలచేఁ
జిలుకల నెల్ల దిక్కులకుఁ ద్రోలి

లోలమానాపాంగ జాలకశ్రేణిచేఁ
బికజాలములఁ బికాపికలు చేసి
నెఱికొప్పు నెఱకప్పునీలాభ్రపంక్తిచే
మదమరాళంబుల నదరఁ దోలి
తావి యుడివోనివిరుల క్షతంబులేని
ఫలములు నచుంబితములైన పల్లవములు
నంచ లంచలఁగలఁచని మంచినీళ్లుఁ
దరుణి యొసఁగంగ మునిపతి తపము సేసె.

ఉ. ఆతరళాక్షియందము మ
హత్తరమౌ కటిమందముల్ వచో
జాతగళస్వరందము ని
జంబగు నెమ్మెయిగంధముల్ బెడం
గౌ తరితీపుచందము మ
హాముని డెందము నొంపదాయె నం
తే తరుణీవిలాసముల
ధీరులచిత్తము దత్తరిల్లునే.

క. ఆనిష్ఠానిధినిష్ఠయు
భూనుతమగు బ్రహ్మచర్యమును గాంచి యజుం

డానాతిఁ బెండ్లిసేసెఁ
గానేతరధైర్యఖనికి గౌతమమునికిన్.

చ. సతతము నగ్నిహోత్రపరి
  చర్యయు దేవపితృప్రతోషణం
బతిథిసమర్చనంబు మొద
  లైన గృహస్థవిధానమెల్లఁ బ్ర
స్తుతమతిఁ జేయు గౌతముని
  తోడ నహల్య కృతానుకూల్యయై
స్థితి విలసిల్లఁ గాపురము
  సేయుఁ బురంధ్రులు సన్నుతింపఁగన్.

క. వనజాక్షి యిట్టులుండియుఁ
బనిదిరినవేళ నొంటిపాటున బలసూ
దను చక్కఁదనమె తలఁచున్
వనితల నమ్ముదురె శివశివా యెంతైనన్.

ఉ. జన్మములందు నింద్రాగుణ
  శంసనముల్ విను సాదరంబుగాఁ
బన్నుహవిర్విశేషములు
  పాకవిరోధికి నిచ్చు మెచ్చుగాఁ

గ్రన్నన సన్నుతించు శచి
  కాపురమే కద కాపురం బటం
చన్నలినాయతాక్షి తన
  యందముఁ జూచు శిరంబు నూఁచుచున్

ఉ. వేళ యెఱింగి కూడి రతి
  భేదములన్ దనియించి యల్గినన్
బాళిని బుజ్జగించి రస
  భావములన్ గరఁగించు నాయకుం
డేల యదృష్టహీనలగు
  నింతులకున్ లభియించు నంచు నా
లోలవిశాలనేత్ర తన
  లోపలఁ గుందును వెచ్చనూర్చుచున్.

మ. ప్రమదారత్న మహల్య యింద్రుని మదిన్
  భావించుఁ దోడ్తోన ధ
ర్మము గాదంచుఁ దలంచు నెంచినగతిన్
  రానిచ్చునా దైవమం
చు మదిన్ వేసరు నిచ్చవచ్చు విభుఁడున్
  సొంపొందు టిల్లాండ్ర కే

లమరుం బొమ్మను నాఁడుపుట్టువున నా
హా, పుట్టనౌనా యనున్.
గీ. కోరఁదగినట్టి కోరికల్ గోరవలయుఁ
గాని రాయలుగను కలన్ గాననగునె?
పంగుఁడైనట్టి జనుఁడేడ, గంగయేడ?
యెల్ల నీవట్టివెతలని యూరకుండు.
మ. అది యట్లుండె సురేంద్రుఁ డంతట నహ
ల్యాయత్తచిత్తంబుతో
హృదయాంతర్గతచింతతో ననుదినో
ద్రిక్తానురాగంబుతోఁ
గదియంగూడని కాఁకతో నవిజహ
ద్గంభీరభావంబుతో
మదనోన్ముక్తనవాతిముక్తశరసం
పాతంబు సైరించుచున్
చ. మదనుఁ డనల్పశిల్పకళ
మాటికి నేర్పుఁగ రాగసంపదల్
కుదురుగ సంఘటించి యవి
కుంఠితభావనపేరితూలికన్

హృదయపుఁ బల్కయందు నవ
నీరజలోచనరూపవైఖరుల్
విదితముగా లిఖించుచును
లేఖవిభుం డనిశంబుఁ గన్గొనున్.
సీ. అంగతాపముడింద హరిచందన మలంద
నది మేనికాఁకచే నగ్నియయ్యె
శ్వాసవేగ మణంప జలజ మాఘ్రాణింప
నది కంతుసమ్మోహనాస్త్రమయ్యె
తనువుచెమ్మట దీర్పఁ ఘనసారజలమార్ప
నది మారభోగివిషాంబు వయ్యె
డెంద మారటదీఱ నందనవనిఁ జేర
నది యసిపత్రవనాభ మయ్యె
ముల్లుదీసిన యెడఁ గొఱ్ఱు మొత్తినట్టు
లాకటి సేయంగఁబోయిన నొక్కటయ్యె
నెంతగ్రహచార మో నిర్జరేంద్రునకును
మకరకేతుమహాదశ వికటమయ్యె.
సీ. మందారవని కేఁగు మందారవనిలోన
డెంద మానందంబు నొందకున్న

మందాకినికి నేఁగు మందాకినీతటి
  మారజ్వరనిదాఘు మారకున్న
మందరగిరి కేఁగు మందరగిరియందుఁ
  బొందికగాఁ బ్రొద్దుపోవకున్న
బిందుసరసి కేఁగు బిందుసరస్సులో
  నారాటమింతేనిఁ దీఱకున్నఁ
బుడమి కేతెంచి గౌతమమునివరేణ్యు
నాశ్రమంబున కేఁగి యహల్యమేని
కమ్మనెత్తమ్మినెత్తావి గాడ్పు సోఁకఁ
గొంతవిశ్రాంతిఁ గనికోరి కుదురవైరి

ఉ. ఒక్కొకవేళ వచ్చి పురు
  హూతుఁడు జాఁగిలిమ్రొక్కి జాళువా
చక్కని కమ్మతమ్మి కవ
  చానపదంబుల నంటునట్లుగా
మక్కువ మానికిచ్చు ముని
  మానిని కిచ్చు వధూటి నవ్వు లేఁ
జెక్కులఁ దోఁపఁ గన్నుఁగవఁ
  జేరును నాతని కేలు మాఱుగన్.

చ. ఎవరది యింటిలోపల? న
  దెవ్వరు? శక్రుఁడ; చెల్ల! మీరలా
యివలికి రండు; నీదుమగఁ
  డెక్కడ? మూలఫలార్థమేఁగె; రా
నువిదరో, తామసంబగునొ?
  ఉండుఁడు, పూజలు గాంచిపొండు; సే
యవలయు పూజ నీవెఱుఁగ
  వా? యన సిగ్గున నేఁగునవ్వుచున్

మ. మునితోఁ నింద్రుఁడు మాటలాడునపు డం
  భోజాక్షి కీలందె గ
ల్లన మైజల్లన మాట తోఁపక వితా
  కైయుండఁ దద్భావమున్
గని యాజవ్వని సిగ్గు ప్రౌఢిమయు శృం
  గారంబు లేనవ్వులున్
మొనయంజూచు నతండు చూచిన మర
  ల్చున్ జూపు వేఱొక్కెడన్

ఉ. ఈనళినప్రవాళములు
  నీకదళీతరు లీమహీస్థలం

Acc. No. 1628
Vetapalem.

చినడబావి యీఖగము
    లీలత లీక్రముకాభిరూప్యమీ
భూనుతసోమలక్ష్మిస్రయు న
    పూర్వములంచు నుతించు వాసవుం
డానలినాక్షి చక్కఁదన
    మాశ్రమవర్ణనగా మునీంద్రుతోఁ

ఉ. రంగదభంగవైభవము
    రాజిల యజ్ఞములందు సభ్రమా
తంగము నెక్కి యింద్రుఁడు త
    దాశ్రమవీథిని వచ్చుచోఁ జెలిఁ
ముంగటఁ జూచి కన్నులను
    మ్రొక్కి మనస్సున గౌఁగిలించు న
య్యంగన రెండునుంగని య
    నంగుఁడు పువ్వులువైచు కత్తికిఁ

క. ఈగతి నింద్రుఁ డహల్యా
రాగతిరస్కృతనచీపురంధ్రీరతియై
ద్రాగతివేలకృతస్వ
ర్యాగతియై తిరిగె నాసుపోసిన రీతిఁ

ఉ. కౌస్తుభచారువక్షు సిత
    కంజదళాక్ష కళిందకన్యకా
నిస్తులనీలవర్ణ కమ
    నీయ చరాచరమాననీయ ప
ద్మాస్తనకుంకుమాంకనవ
    మండన దానవదర్పఖండనా
కస్తురిరంగ రంగపుర
    కైరవపూర్ణకురంగలాంఛనా!

క కుందారవిందసుందర
మందారసుకీర్తిహార మహితవిహారా
వందారుజనాభీప్సిత
బృందారకరత్న సమరభిన్నసపత్నా!

మత్తకోకిల

చంద్రపుష్కరిణీతటాంచల చార చారణసన్నుతా!
మంద్రనీరదమాలికాసుకుమార మారశరోపమా!
సాంద్ర సత్కరుణానవామృతసార సారసలోచనా!
ఇంద్రచంద్రది సేంద్రముఖ్యసు కేశ యీశవిభాసితా!.

గ ద్య.

ఇది శ్రీ పాండ్యమండ లాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
చొక్కనాథ మహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
విజయదోహాళకాహాళభూరిభేరీబిరుద
ధ్వజప్రముఖ ఖిల సంపత్పారంపరీ
సమేధమాన సముఖ మీనాక్షి
నాయకతనూభవ శ్రీమీనా
క్షీ దేవీకటాక్షలబ్ధకవితా
సాంప్రదాయక వేంక
ట కృష్ణప్పనాయక
ప్రణీతంబైన య
హల్యా సంక్రం
దనంబను మహా
ప్రబంధంబు
నందు ద్వితీ
యాశ్వా
సము.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీతరుణీనయనోత్పల
శీతమయూఖాభిరామ శ్రితజనవాంఛా
జాతప్రతిపాదన చణ
చేతోవ్యాపారనిరత శ్రీరంగపతీ!

వ. అవధరింపుము.

క. శ్రీయుతుఁడగు జనమేజయుఁ
డాయతమతి నవలికథల నడిగిన మదికిం
హాయి దలిర్పఁగ వైశం
పాయనుఁ డిట్లనియె లోకపావనచరితా!

క. ఇటులుండ నొక్కనాఁ డా
కుటిలాలక కడకు వచ్చెఁ గొంకక ఘటనా

ఘటనాకోవిదమతియగు
జటినీమణి యొత్తు లలితసత్వరగతినై
చ. పదముల యోగవాగెలును
శాణితలంబున నాగబెత్తముఁ
నుదుట విభూతిరేఖయు మ
నోజ్ఞకటీతటిఁ గావిచీరె పోఁ
బొదివినయట్టి యొక్క మొగ
పుఁ రుదురాకలదండ సందిటఁ
వదనమునఁ మృదుస్మితము
వర్తిలు యోగినిఁ గాంచి భక్తితోఁ
క వందన మొసర్చి పూజల్
పొందికగాఁ జేసి పీఠమున నునిచియు బా
లేందుముఖి యెందుఁ బోయెద
వెం దుండుదు విందు వచ్చుఁ టేమి యటన్నఁ
ఉ. ఉందును సత్యలోకమున
యోగబలంబున నెల్లదిక్కులఁ
గ్రందుగ సంచరింతు శశి
ఖండకిరీటికిఁ దధ్వధూటికిఁ

మందరధారికిఁ రమకు
మాటలబోట్లకి నవ్విరించికిఁ
పొందికలం దెడాటములు
పుట్టిన మాన్పుదు వారు మెచ్చఁగఁ
క. నందనవని నిన్నఁ సం
క్రందనుఁ గనుఁగొంటి నతనిఁ గనినంతనె నా
డెందము భగీలుమనియెఁ
దంధడిఁబడు వానిదీనదశ యేమందుఁ
సీ. నిబిడోష్ణనిశ్వాసనికరంబుచేఁ గల్ప
వనవాటి తాపింఛవన్నె గాఁగ
కల్పానలాకల్పకందర్పవహ్నిచే
నెసఁగు విఁ వాక యుట్టింకలింకి
ధారాళనేత్రాంబు ధారాతివృష్టికి
జలదసందోహ మాశ్చర్యమొంద
నత్యంతకఠినదీనాలాపములచేత
వజ్రమేనియు గుండెపగిలి యెడల
కరుణయెల్లఁ బుమాకృతిఁ గాంచినట్లు
విరహతాపంబు మూర్తిభవించినట్లు

తలఁచి పలుకంగరాని దుర్దశలఁబొందు
మఘవు నే నందుఁగన్నుఁగొంటి మచ్చెకంటి

ఉ. ఎవ్వతెమీఁదనో హృదయ
  మీభువనత్రయనాథునింతగా
రవ్వలఁబెట్టినట్టి యల
  రక్కసి యెవ్వతో చూతమంచు నే
నవ్వనమధ్యకుంజకుహ
  రాంతరసీమ నణంగియున్నచో
నవ్వలశాసనుండనియె
  నవ్వల నవ్వలమానవేదనన్.

ఉ. ఏలసృజించె దాని నను
  నేలసృజించెను బ్రహ్మదానికీ
లాలితరూపయౌవనక
  ళాలలితాంగవిలాసవిభ్రమం
బేల నొసంగె? నేలతన
  మేటికి నిచ్చె? మదీయబుద్ధికిన్?
బాలికతోడ నామనవిఁ
  బల్కెడువారి జగానఁ గానఁగా.

మ. కలలోఁ జూతునటన్న నిద్ర యెటుఁగన్
  గన్నారఁ జిత్తర్వునన్
దెలియం జూచెదనన్న బాష్పములచే
  నేత్రాబ్జముల్ క్రమ్మెడిన్
కలయన్ ధ్యానముఁ జేతునన్న మది ను
  న్మాదంబు సంధిల్లెడిన్
ఇలలోఁ జాళఁగరానితాప మహహా
  యెట్లోర్చెదం దైవమా!

చ. కులుకుటొయారపున్నడలు
  గుబ్బచనుంగవ గొప్పకన్నులున్
తొలుకరిక్రొమ్మెఱుంగుగమి
  తోఁ గమితోపమమైన మేనితో
నలయలివేణి లోవెలి న
  హర్నిశమున్ గనుపట్టుచుండియున్
జలగత చంద్రమండలము
  చాడ్పునఁ జేతికి నబ్బ దక్కటా!

మ. ధనికున్ జేయును లోభివాని నెఱదా
  తన్ బేదఁగాఁ జేయు ర

త్యనభిజ్ఞుండగు నెడ్డెఁగూర్ మదనతం
త్రప్రౌఢయౌదాని భా
ర్యనుగాఁజేయు నటన్న కోపమునఁ గా
దా బ్రహ్మశీర్షంబు ద్రుం
చెను శంభుం డటుగాన వానికి ననో
చిత్యం బిలఁ జెల్లునే?

క. అని పలికి చిత్రఫలకం
బునఁ దనభావమున నున్నముద్దులగుమ్మన్
దనువునఁ బులకలమొలకలు
పెనఁగొనఁగా వ్రాసి చూచి పేరెద నునిచెన్.

క. ఆరూపము నీరూపము
సారూప్యముఁజెంది యుండె జలజదళాక్షీ!
మారుఁడు స్వైరవిహారుఁడు
వీరినివారని మదిన్ వివేకములనుచున్?

ఉ. మోవిని మోవిఁ జేర్చు నది
ముద్దిడకున్నను మ్రొక్కుఁగేల ని
చ్చావిధిఁ గౌఁగిలించు నది
చన్నులనొత్తమి వెచ్చనూర్చుఁ జే

నీవిక నంటు హత్తమికి
నెవ్వగఁ బొర్లును బూవుఁబాన్పుపై
దైవముఁదిట్టుఁ దిట్టుకొనుఁ
దన్ననుఁ దిట్టును బెట్టుమూర్ఛిలున్

చ. యమవరుఁడాదు లెవ్వనిక
టాక్షమపేక్ష యొనర్తు రాగమా
గ్రములు యదీయరూపగుణ
కర్మము, లెన్నను వందివైఖరిన్
హిమకరసోదరీరమణుఁ
డెవ్వని వాకిటికార్యకర్త యా
యమరవరుండు కోరె నిను
నంగన, నీదగుభాగ్య మెట్టిదో!

చ. కొసరులొ చెక్కు నొక్కుటలొ
కూకిరవల్ పలికించి పల్కుటో
యొసపరియల్కలో నయము
లో రతిసుద్దులో వింతముద్దులో
పస్కఁ దోడసందుపొందికలో
వా తెరమార్పులో ప్రక్కమార్పులో

రసికత లేని గేస్తురతి
రామకు నేమిసుఖంబు దెల్పుమా!
చ. వ్రతములఁ గృచ్ఛ్రకోటి నుప
వాసములన్ దనువుల్ కృశింపఁగా
మతి నరతిన్ శిరోవృతిని
మౌనముతో మొగమోరగా వడిన్
పితరులయప్పు దీరెనని
పింతురు యౌవనమత్తకాశినీ
తతిహృదయంబు నేచుబలు
తాపసులన్ బసులంచు నెంచుమా!
సీ. నేఁటి కమావాస్య నేఁటికిఁ బున్నమ
నేఁటికి సంక్రాంతి నేఁడువిషువు
నేఁడు వ్యతీపాత నేఁటికి వైధృతి
నేఁటికి మన్వాది నేఁటికిఁ దిథి
నేఁటి కేకాదశి నేఁటికి ద్వాదశి
నేఁటికి శివరాత్రి నేఁడు వ్రతము
నేఁటికి ఋతుకాలనియమంబుదప్పెను
నేఁటికిఁ బోనిమ్ము నేఁటి కోప

మనుచు దినములు గడపుచు నలసులైన
పాపజాతులు పెండ్లాడి పాలవంటి
వయసు వమ్మొనరింతురు వనితలకును
బుడమి నిల్లాలిపుట్టుక పుట్టనగునె?”
చ. అనుటయు నర్మకోపదర
హాసవిలాసలసన్ముఖాబ్జయై
యనియె నహల్య యిట్లనుచు
“నమ్మకచెల్ల! యిటాడఁ జెల్లునే?
నను నటువంటిదానిఁగ మ
నంబునఁ నెంచెదో యెంచకున్న నీ
యనువున నందువా యెఱుఁగ
వా మగువా, నను నాదుచిత్తమున్.
ఉ. ఎవ్వరి నేను మున్ను మొగ
మెత్తి కనుంగొనఁ జూచినావు! నే
నెవ్వరి చెంగటన్, నిలిచి
తెవ్వరితో నగి, తేమిచేసితే
నెవ్వతె నింద్రుఁ డెవ్వఁడను బ
ల్కీ! నను బోఁటికి నిట్టిసుద్దులా

ఇవ్వని యీాలనున్ననను
　　నేటికి ముంగిటి కీడ్చెదే చెలీ!
ఉ. వేది యలంకరించుటయొ
　　వేల్మి కమర్చుటయో హవిస్సులన్
బ్రోదిగఁ జేయుటో కుసుమ
　　ముల్ గొనితెచ్చుటో దేవపూజ క
గ్రోదకమాహరించుటయొ
　　యుగ్మలి, మా కిటువంటి సుద్దులీ
బోదలరానఁ గాను ననుఁ
　　జుల్కనఁగా నెదలోఁ దలంపకే."
గీ. అనిన యోగిని యెల నగవంకురింప
　　"ఘనకచవు శైలకుచవు సైకతనితంబ
వేను నినుఁ జుల్కఁగానెంతునే మృగాక్షి
　　పంచకన్యలలో నెన్నఁ బ్రముఖవీవు.
ఉ. ఎంతతపంబు సేసిన మ
　　రెంతపతివ్రతనిష్ఠ నున్నఁదా
నెంతకృశించినన్ వ్రతము
　　లెన్ని యొనర్చిన నెన్నిపుణ్యతీ

ర్థాంతరముల్ చరించిన నొ
　　యారికి రూపవిలాసవంతుఁడౌ
కాంతునిఁ గౌఁగిలించిన సు
　　ఖంబు లభించునటే విలాసినీ!
ఉ. ఎంమను సంచరింప కఖి
　　లేంద్రియముల్ సుఖమొంద డెందమున్
బొందుగఁ దన్నుఁదామఱవ
　　బుద్ధి కగోచరమైనయట్టి యా
నందము బ్రహ్మ మందు రది
　　నవ్యవయోనవమోహనాంగియౌ
చందనగంధికిన్ దొరకుఁ
　　జక్కనిమక్కువకాఁడు చిక్కినన్.
ఉ. చేతన మాటయే యరిది
　　చేతనమైన మనుష్యజన్మ మ
త్యాతతపుణ్యలభ్య మటు
　　లైనను స్త్రీజననం బలభ్య మా
జాతికిఁ గామమున్ సురత
　　సౌఖ్యము హెచ్చది పోవఁద్రోచినన్

పాతక మాత్మహత్యకు స
    మం బగుపాతక మొక్కటున్నదే.
సీ. కాంతుదంతక్షతిఁ గాంచని మోవియు
    మోవియే చల్లమ్ము మోవిగాక

*   *   *   *

ప్రాణేశుఁ డనుభవింపని యౌవనమ్ము యౌ
    వనమటే నిజము యవ్వనము గాక
పతిమేన మకరికల్ వ్రాయని వేళ్లును
    వ్రేళ్లటే కలజువ్వి వేళ్లుగాక
చంద్రకిరణమ్ము సోఁకిన చంద్రకాంత
మనఁగఁ బదియాఱుకళల జిమ్మనికరంగు
కరఁగి కరఁగించి కాంతునిఁ గవయకున్న
నారి నారియటే వింటినారి గాక

ఉ. ఏలనె జాలి సర్వజగ
    దీశ్వరుఁడైన సురేశ్వరుండు ని
న్నేలఁ దలంచె మేలు గన
    వే వినవే యరచేతికబ్బు లి

బ్బేలను శీలనుం బలెబ
    లే పలుకందొరకొంటి వైన నీ
కీలు నొకింత తెలుంగుదు వ
    కీలొనరింతు వికీలు వేటికే?
చ. చిలుకలకొల్కి, నీసొగసు
    చిత్తరువందునఁ జూచి కన్నులన్
బలపల నీరునించి తల
    వంచి తలంచి భ్రమించి మించిహా
వలపుల కేమిసేతు నని
    ప్రార్థనచేయు నుమామహేశులన్
బలరిపుఁ డమ్మహామహుని
    భావ మదేమి యెఱుంగఁబల్కవే?"
క అనిన నహల్య యొకించుక
నునుజెక్కుల నవ్వుదోఁప నూల్కొన నీకన్
అనుఁ దానను తాపనతా
ననతావనతాంగి యగుచు నవమధురోక్తిన్.
సీ. "స్వర్ణచిత్రవిచిత్రవరమందిరములలో [illegible]
    యాపర్ణ [illegible] లింద్రుపదమును

సురసిద్ధసాధ్యభాసురదివ్యవీథులా
 యీయాశ్రమంబు దేవేంద్రునకును
వరకల్పనాకల్పకరకల్పతరువులా
 యీవృక్షములు నందనేశునకును
పటుదాన సందానబహుమానగజములా
 యీమృగావళులు మహేంద్రునకును
రమ్యసౌందర్యవరకళాప్రౌఢిమలును
గలిగి చెలఁగినయింద్రాణిఁ గాను నేను
ప్రేమ నాపైని శక్రుఁ డేరీతిఁ బూనుఁ
గ్రొత్తవలపులు వలవరే కుతలపతులు.
సీ. రంభకైవడిఁ గంబురాగుల్కుపల్కులో
 తమిఁగూర్చువలపులో తారరీతి
నూర్వశిచందాన నొరపొందుచిన్నెలో
 రక్తిఁగుల్కుటో మదాలసవితాన
శశిరేఖయందాన సకలకళాప్రౌఢో
 ఎదుకొత్తులిచ్చుటో హేమలీల
మంజుఘోషనిరూఢి మణితానుకూల్యంబొ
 మానలీలలో ధాన్యమాలినివలె

నెఱిఁ దిలోత్తమగతి నతిస్నేహగరిమ
నెనయుటో నాగరికరీతి యింతలేని
తపసియిల్లాండ్రపైఁ బాళిఁ దగిలి మిగుల
వగలఁ జెందుదురే తమవంటిదొరలు.
క. సతికిఁ బ్రేమను జేపట్టిన
పతి నొక్కరుఁ దక్క నితరుఁ బాటించుట సం
గతియటవే నీ కెంతటి
మతిదిటవే యిట్లు నుడువ మర్యాదటవే?".
ఉ. నావుడు యోగినీరమణి
 నవ్వుచు నెచ్చెలికొప్పు దువ్వుచున్
నావచనంబు వేదవచ
 నంబని యెన్నుము బొంకెఱుంగనే
నీవు జనించినప్పుడె సు
 రేంద్రుఁడు నీదగు చెట్టఁబట్టి నాఁ
డీవిధి యానుఁ గాదనిన
 నీవె మునీంద్రునిచేఁ నెఱుంగుమా!
క. అది సూక్ష్మరూపమంటే
నిది యాతనిస్థూలరూప మిదియదివేలా!

మదనాశుగసదనాయిత
హృదనాగతధైర్యవయ్యో దేలా బాలా!

క. రాజీవాక్షి, 'యహల్యా
మై జార' యటంచు నాగమాగ్రస్తుతుఁడౌ
నాజిష్ణునెనయవే, యో
షాజారమిదంప్రియ' మనుచదు వెఱుఁగవటే!"

క. జటినీమణి యిటులాడిన
కుటిలాలక యింద్రు నెనయుకోరిక వాడమన్
దటుకునఁ బతిభయ మెసఁగఁగ
నటునిటు ననలేక శబలితాశయ యగుచున్.

ఉ. కూరలు కందమూలములు
కూళ్లు, తలంటులు గారనూనె, మా
చీరలు నారపట్టకయి
చేయుట మాకులమందె లేదు కాం
తారమునన్ జరించుట తృ
ణంబులమీఁదఁ బరుండుటల్ మము
గోరెడువారలుం గలరె
కోమలి, నీదువివేక మేమనన్

చ. మదనుని గుమ్మితీమొనలు
మాటికి మర్మములంటఁబాఱినన్
వదలనికోరికల్ మొలిచి
వర్ధిలి డెందమునందె డిందినన్
హృదయము ఱాయి చేసికొని
యింపు దలంపక యుండఁగాఁ దగన్
గదలఁ దరంబె యొక్కనికిఁ
గంఠము జూపిన కంబుకంఠికిన్

ఉ. అద్దములోనఁ దోఁచు ముదు
పందన్నిమానిఫలంబు కోపవున్
గద్దరిచిల్వ చేఁబడిన
గందపుఁదీవె మహోవిషంబులో
నద్దినపణ్ణారంబు మగ
నా లది కొంచెమునన్ లభించునే
సుద్దులు వేయునేల బల
సూదనుతోఁ జెలియుంగఁబల్కవే.

సీ. చక్కనికాఁ డింటిచాయకు వచ్చిన
మామగా రూరక మండిపడును

పుట్టింటిలో నొక్కపూట యుండఁగ రాదు
కత్తికోఁతఁగఁబోరు నత్తగారు
నిమిషంబు పొరుగింట నిలిచియుండగరాదు
పటుకార్లఁ బట్టునువదినగారు
కడకుఁబోయిన నొక్కకడ నుండఁగారాదు
మఱఁదలు కొండేలమారిబసివి
తోడికోడండ్రు చూపోప కాడుకొండ్రు
పట్ట పగబట్టి పోరాడు బావగారు
జారసంగతిఁ గాంక్షించు చంద్రముఖికి
నత్తగారిల్లె కారాగృహంబు దలఁప.

క. భావమున నేమికిటుకో
నావంక నెంచూచుచుండు నామగఁడెపుడున్
రావశమో పోవశమో
యీవని కెవ్వానికైనె నిందునిభాస్యా!

క. కాదని నీమొగమోటకు
నేదయినన్ మంచి దంటినేనియు రతికే
ళీదక్షు సతని నెవ్వఁడు
మేదిని మెప్పింపనేర్చు మేలిమితోడన్

క. తారావధూటి యొక్కతె
తారాపతి యొక్కరుండు ధన్యులు జగతిన్
వారివలె సాహసింపఁగ
నేరికి శక్యంబు మగల కింతులకైనన్

క. నామనవిగఁ దన్నపై నిక
నీమమతలు మానుమనవె ఎవ్వరి కెవరే
కాముకతల్ నావలె సు
త్రాముని సైరింపుమనుము తామరసాక్షీ!

ఉ. చక్కలతేనిఁ గంతుని న
చక్కను చక్కదనంబుగల్గు మా
చక్కని సామి పాదజల
జాతము లొందలఁ జేర్చి మ్రొక్కితిన్
చిక్కఁగఁ గౌఁగిలించితిని
నేమము వీడితి నేడనున్న నీ
ప్రక్కనె యున్నదాన నని
భావమునన్ నెనరూనఁబల్కవే.

సీ. తేనగుణంబులు విని ఘనమైన పులకలఁ
గడిమిపూవులగు త్రికరణినుండు

తనర్చూపు భావించి తనరిన చెమటచే
మధుసిక్తపద్మినిమాడ్కి నుండు
తన విలాసము నెంచి దర్పకజ్వాలచేఁ
గనకశలాకనఁ గరఁగుచుండు
తనపొందికఁ దలంచి తనువెల్ల జల్లనఁ
జిత్రార్పితాభసిశ్చేష్టనుండుఁ
జేతనంబయ్యు నేను నచేతనముల
సరణి విరహాఖ్యకల్పావసాన జలధిఁ
జేత నీఁదుచుఁ బారంబుఁ జేరఁగాన
ధరణి మగనాలికంటెఁ బాతకియుఁ గలదె?

మ. విరులెల్లన్ ప్రదరంబులయ్యె విధురు
గ్వీచుల్ దలంపంగ బం
ధురహేతిప్రకరంబులయ్యె నళిసం
దోహంబులెల్లన్ భయం
కరదుర్వారశిలీముఖ ప్రతతులై
కన్పట్టె నేదిక్కులన్
మరుఁడయ్యోన్ సుఖ మెవ్వతో కలుగుటల్
నాతాపముల్ దీఱఁగన్

సీ. ఎన్నఁటికోకదా యెమ్మెకాని కరంబు
లెత్తి నాకన్నుల నొత్తుకొందు
నెన్నఁటికోకదా హృదయేశుసందిట
నివ్వటిల్లెడు ప్రేమఁ బవ్వళింతు
నెన్నఁటికోకదా పన్నెకానియురంబు
గబ్బిగుబ్బలఁ గ్రుమ్మి కౌఁగిలింతు
నెన్నఁటికోకదా యేలినసామికి
నందపువాతెఱ విందొనర్తు
నెన్నఁడోకద వగకాని కింపుమెఱయఁ
........వింతలుగానుపించి
హావుసు చెల్లింతుఁ జెలులలో నతిశయింతు
ననుచు నేనుందు నీయాన హంసయాన!

గీ. ఏఁబరాధీనఁ గావున నింతవంతఁ
గ్రాఁగుచుండంగవలసెను గాకయున్న
నెఱకలను గట్టికొనియైన నెగసివచ్చి
తనయెదను వ్రాలనా చిల్క తాళివలెను.

ఉ. భారములాయెనమ్మ కుచ
పాళికి హారము లేమిసేతు ని

స్వారము లాయెనమ్మ ఘన
  సారము మన్మథభూతభీమహాఖం
కారము లాయెనమ్మ కల
  కంఠనినాదములమ్మ చెల్లి, నా
ధారము లాయెనమ్మ పరి
  తాపభరంబులకెల్లఁ బ్రాణముల్.

ఉ. పట్టఁగరాని మోహమునఁ
  బైకొని తోఁచినవెల్లఁ బల్కితీ
మట్టునఁ గట్టిపెట్టు మిది
  మానసమందె ధరిత్రిలోపలన్
పుట్టని యట్టిబిడ్డలకుఁ
  బూసలు గట్టుదు రమ్మలక్కలే
గుట్టున నుండుదాన నతి
  కోపనుఁ డింటిగృహస్థు యోగినీ!

క. నాతల్లి నీవు నీతో
నాతలఁపేమిటికి దాఁచ నాతీ, మాయిం
టాతఁ డెప్పుడైనఁ గలసిన
నాతనిఁగాఁదలఁతు ముకుళితాక్షిద్వయనై.

గీ. అగ్నిహోత్రాలవేళాయెనమ్మ!' నీవు
పోయిరమ్మని పంపి యాపొలఁతియుండె
సంభవించును దోషాధికార మింక
గనుఁగొన ననర్హమని సూరికన్ను మొగిచె.

సీ. కరిఘటాహాలిపటాశరభటాయసకటా
  హములనైల్యము పొంత నణఁగఁద్రొక్కి
హరిశిలాభరజలాకరపికార్భకకులా
  మితకాంతిసంతతి మితము చేసి
ఉరగరాడ్గరదురాధరధరామితశరా
  సితరుచిప్రాచులచేరి చేరి
అళివిభాస్వరవిభాహారివిభాతులితభా
  సంతతాభ్యుదయముల్ సంతరించి
యినసుతాపింఛతాపింఛవనదనికర
ఖంజనాంజనగిరి నీలకంజపుంజ
జంబుకాదంబసైరిభాడంబరములఁ
బాండవించెను దమము భూమండలమున.

చ. తెలుపును నల్పుదిక్కులు వి
  దిక్కులు మేరునగంబు సర్షపం

బిలయు నభంబు దూరము స
మీపము హ్రస్వము దీర్ఘమన్న సం
జ్ఞలు గల సృష్టినేమిటి కొ
నర్చితి నంచు విరించి యెంచఁగాఁ
బ్రళయపయోధు లొక్కమొగిఁ
బర్వినటుల్ వెసఁబర్వెఁ జీఁకటుల్

చ. మదననిదాఘతాపముల
మాన్చు ఘనాఘనసంఘమో యనన్
గదిసె మహాంధకారములు
కాంతగవేషణతత్పరాత్ములై
కొదుకుచు సందులన్ దిరుగు
కొమ్మలు వెళ్ళ మెఱుంగు లైరిలన్
వదల నిహర్షమయ్యె నిశి
పాంథజనంబులకున్ దురంతమై.

గీ. తాపము లణంగె భూతసంతతు లెసంగె
నతనుధర్మపరిస్ఫూర్తు లతిశయించె
నుత్తమస్థితిమించెను నుత్తమముగ
ఖరకరాభావమే శుభంకరము ధరను.

చ. ఒకమగనాలు మాఱువఁగఁ
డుండునికేత మెఱుంగకే తమో
వికలత నొక్కెడక్కె. నిలువ
వేఱొకతంచుఁ దదీయభర్త యా
సకియనె కౌఁగిలింప నది
జారుఁ డటంచును జారయంచుఁ దా
రొకరొకరిం దమిం గలిసి
రుద్ధతి మన్మథుఁ డుబ్బి యార్వఁగన్

చ. వెడవిలుకాని వేదనల
వేఁగుచు దుర్విటు లేఁగఁ జీకటిన్
గుడిసెలు పంచలున్ వెడలి
కుంటియు గ్రుడ్డియు భగ్న రుగ్ణము
ట్లుడిగినయింతి మున్ను వల
యొత్కరశబ్దనివేదితాత్ములై
బడిబడిఁ బైఁడిఁదీసిరి త
మం బఖిలోత్తమమంచు నెంచుచున్

ఉ. కస్వాలకప్పడంబులును
గస్తురిపూఁతలు చాలు నిప్పుడే

చొప్పున నేఁగిరన్ మనలఁ
"జూడఁగలండె త్రిణేత్రుఁడేనియున్
ముప్పదినాళ్లు నీదృశత
మోవృతి సేయఁగరాదె బ్రహ్మయుం
చెప్పెనుచీఁకటిన్ వెడలి
రారట్టమై కులటల్ తటాలనన్

క ఆయామవర్తి మునివరుఁ
డాయామము నిగమసంహితాభ్యాసకృత
వ్యాయామశ్రాంతమతిన్
సాయామతరుచ్ఛదాస్తృతాజినశయ్యన్

మ. పవళింపన్ రమణీశిరోమణి రతి
ప్రారంభసంరంభతన్
ధవుపాదంబులు పట్టి యొత్తెడువితా
నన్ గోరు సోఁకించినన్
"నవలా, నీదుచెఱంగుమాసి పదియార్
నాళ్లాయెఁ గాలంబు ద
ప్పె వృథాదోషము దేల మాను"మన న
వ్వేళన్ విలోలాత్మయై.

క 'త్రిదశాధిపుఁడై తేఁ గద
యద నెఱుగుచుఁ గోర్కెఁదీర్చు'నని తనలోనన్
మదనాశుగ మదనాశుగ
మదనాశుగధాటి కదిరి మానినిమునితోన్

శా. "ఔలెం డంతకుమున్నె మాకుఁ బనిలే
దాచోదనే; నిద్రపై
బాళిన్ మీపదమూలమందు శయనిం
పన్ వచ్చితిన్ జోలి చాల్
చాలుం బొ"మ్మని యల్క మాఱుమొగమై
చంద్రాస్య నిద్రింప న
వ్వేళన్ శాంతమహార్ణవం బనఁగ స్వం
వేశించె నమ్మౌనియున్

వ. తదనంతరంబ.

ఉ. యోగిగతిన్ సురేంద్రుఁడును
యోగ మొనర్చి తదీయసూక్తిపై
యోగజరాజగామిని వి
యోగధరన్ విని దాని చాతురీ

యోగము మెచ్చి కంతుని ని
యోగము నొదలఁ దాల్చియుంత సం
యోగము సాహసక్రియఁ బ్ర
యోగము సేయఁగఁగూడ దక్షమతిన్

గీ. కోడిగపుఁ గంతుయాతన కోడి వజ్రి
కోడియై కూసెఁ "గొక్కొరోకో" యటంచు
మౌని మేల్కాని వామన స్మరణ దనరఁ
గాల మరయక మునుగంగ గంగకరిగె

క. గౌతమ వేషమున బెడం
గౌ తమకము మీఱ నిర్జరాధీశుఁడు బా
గౌ తమ్మమునఁ జేరం జని
గౌతమసతికరముఁ బట్టె కౌతుకమెసఁగన్

గీ. "కొమ్మ యొకపుంజు తన పెంటికోడిఁదలఁచి
కూసెఁగా కది వేకువకోడిగాదు
ప్రొద్దు పొడువంగఁ దద్దయుఁ బ్రొద్దుగలదు
ముద్దుగా శయ్య కరుదెమ్ము ముద్దుగుమ్మ!"

చ. అనిన నహల్య శంక మది
నంకురమందఁగ మందహాసయై

యనియె 'మునీంద్ర వేషమున
నాశతమన్యుఁడో కాక యన్యుఁడో
ననుఁ జెనకంగవచ్చె ముని
నాథుఁడు గాఁడని ప్రేమయున్ భయం
బెనయఁ గరంబుఁ దీసికొని
యిట్లనియెన్ గిలికించితంబుగన్,

చ. "రతిపతి యంపటంపముల
రంపునఁ గంపమునొంది నేను మున్
రతికయి వచ్చి మచ్చిక లో
సర్చినఁ బేర్చినచర్చ 'నొప్పనే
ఋతుదివసంబు దప్పెఁగడ
కేఁగు మటంటి విదేమి' యిప్పుడీ
గతి బతిమాలె దెవ్వఁడవో
కల్లలుచెల్లవు పల్కు" నావుడున్

గీ. "అలశతానందగురుఁడు గోత్రాధికారి
పరుల శతకోటియుక్తుల భంగపఱతు
నాత్మభూసన్నిధిని నీకరాంబుజంబుఁ
గాంతఁ బట్టితి నన్నెఱుంగవె మృగాక్షి

చ. అతివల జాతిచేష్టితక
　　ళాస్పదమర్మవిభేద భేదియై
జతనగు జవ్వనం బుడిగ
　　జాఱకమున్నె యథేష్టభోగముల్
ప్రతిదివసంబుఁ జెందక యె
　　బాలిశుఁడైన జనుండు పిమ్మటన్
గతజలసేతు బంధనము
　　గాఁ దలఁచున్ విషయోపభోగముల్

క. ఋతుకాలదినములైనన్
ఇతరదినములైన మఱియు నేదినమైనన్
వితసేయక రతికేళీ
ప్రతియగుఁ గృతికఘము రాదు వనితా" యనుచున్

క. శ్లేషార్థము దెలిసి నిజా
శ్లేషార్థము వచ్చె నలిశచీపతి యనుచున్
యోషారత్నంబు తదా
భాషణకౌతూహలాను భావాన్వితయై.

ఉ. "నాపయి నింత ప్రేమ ముని
　　నాథున కెన్నఁడుఁ గానఁ గావునన్

నాపతి వీవుగావు కుహ
　　నాకృతి వెవ్వఁడవో యెఱుంగ నీ
రూపముఁ జూప కూఱక మ
　　రుల్ గొని బల్మి యొనర్చితేని నే
సైఁప నిజంబు పల్కు మీకఁ
　　జల్లకు వచ్చియు ముంత దాఁతురే?"

చ. అనుటయు జాళువామినుకు
　　టంచులదుప్పటి వల్లెవాటుతో
ననుపమతారహారకట
　　కాంగదముఖ్యవిభూషణాళితో
ఘనఘనసారసంకుమద
　　కల్పకమాల్యకదంబకంబుతోఁ
గనఁదగియెన్ శచీవిభుఁడు
　　కంతుపసం తగతిన్ నిజాకృతిన్

ఉ. ఆలలితాంగి యాసురుచి
　　రాంగునిఁ గన్గొనినంతఁ జెమ్మటల్
గీలుకొనంగ మేనుబుల
　　కించ నకించన ధైర్యయై మదిన్

జాలియు బాళిఁ దత్తరము
నానఁగ నానఁగ న్వానగారి ను
న్మీలదపాంగనీల నలి
నీదళరాజినిఁ బూజ చేయుచున్
ఉ. "దేవ, శచీమనోరమణ,
దేవర వచ్చినదేమి?" "నీదు శో
భావిభవంబుంజూడ;" "వన
వాసినికేమిటి చెల్వ? రత్న"-మే
తావున నున్న నేమి?" "వసి
తానవమన్మథ, నాపయిన్ గృపా
ద్భావననానతిచ్చెదవు;"
"భావజునాన ని జంబుపల్కితిస్."
క. "నామగనివేషభాషల
నేమిటికి ధరించివచ్చి తెలుఁగంజెపుమా"
"నీమగనిరూప మాటకు
పైమాటలు నడపవలదె పంకజగంధీ!"
క "తగవా యిటువలెఁ బల్కఁగ
మగనాలను నేను భువనమాన్యుఁడ వీవున్

నగరాజగమన, నిన్నున్
నగరా యిట్లయిన్న సురలు నగరావళులన్."
క. అని పలికి యళుకుఁ గులుకున్
నునుసిగ్గునురాగరసమునూల్కొనుచూడ్కిన్
గనుఁగొనుచు నవలఁ బోవఁగఁ
జని యడ్డమువచ్చి పాకశాసనుఁ డనియెన్
చ. "నిలు నిలు మోలతాంగి, కరు
ణించవె చంపకగంధి, సిగ్గటే
చిలుకలకొల్కి, యంజకవె
చిత్తజుపూవులముల్కి, నీపయిన్
వలచితినే మృగాక్షి, పెర
వాఁడనటే శుకవాణి, యేనికన్
నిలువఁగలేనె చాన, నను
నీదగుబంటుగ, నేలవే చెలీ!
శా. నామీఁదన్ దయసేయవే పలుకుపం
తంబేల వే యేలవే
మోమోటంబొకయింతలేక సకి, నీ
మోమైననుం జూపవే

నీమో వించుక నొక్క నీయఁగదవే
నీప్రక్కకున్ జేర్పవే
యేమై నాపలుకాదరించు వెత నే
నెందాఁక సైరింపుదున్."

క. అనుచున్ బలరిపుఁడంతటఁ
జనవును బలిమియును నెనరుసైఁగలుఁ దోఁపన్
దనకరముల వనితామణి
చనుమొనలకు వేగఁ జాచఁ జాన యిటాడెన్

చ. "సరసము చేయరాకు ననుఁ
జన్నులపైఁ జెయి వేయఁబోకు ని
ల్వరమని సల్వురున్ వినుకు
లన్ గడునిందలు గట్టి యెందుకున్
వెఱవక యాడుకొందు రవి
వేకమునన్ వల దేల వాదు ని
ర్జరపతి! చాలుఁజాలు ముని
రాజు వినన్ మఱి మోసమయ్యెదున్"

ఉ "మునిపతి కోపగించినను
మోసమటంటివి మోసమేలనో

వనిత, యుతండు నిష్కపటి
వాహిని, కేఁగెను దానమాడ నీ
మనసుకరంగఁ గావలెను
మక్కువతో ననుఁ గౌఁగిలించి నీ
ఘనగళశబ్దమంత్రములఁ
గాయజ భూతముఁ దోలఁగావలెన్

ఉ. దూరపుఁగొండలున్ నునుపు
దోఁచునటన్నది నిక్కమాయె నో
వారిజగంధి, నీమనసు
.వచ్చునటంచని వచ్చినాఁడ ని
స్సారము చేయఁగాఁ దగదు
చక్కన గాదిది లేనిపోని యీం
బీరము లేల నాదుమన
విన్ వినవే ఘనవేణికామణీ!

* * * *

చ సతతము నీగుణంబులను
జక్కఁదనంబును విందుఁగందు సం
గతిగ........ము
ఖంబునఁ గోరిక దీర్తువంచు నే

మతిని దలంచి నీకడకు
　　మానిని, వచ్చితి, కాదటంటివా
యతనుని యాన నీమగని
　　యాన మఱేమటి యాన నాపయిన్

సీ. కొమ్మ, నీ కమ్మని కెమ్మోవి యీయవే
　　యమృతంబుఁ గ్రోలిన యరుచి దీఱ
కలికి, నీచను గుబ్బకవఁ జేరనీయవే
　　కనకాద్రిపై నున్న కసటుదీఱ
సుదతి, నీకౌఁగిటఁ గదియింపవే కల్ప
　　సుమతల్పమున నున్న సొలపు దీఱ
వనిత, నీతోడ జగ్గుఁ గనుఁగొననీయవే
　　రంభతోఁ నెనసిన రట్టుదీర
మస్తుమీఱిన సురహస్తి మస్తకంబుఁ
గుస్తరించిన మామకహస్తములకు
హాయిగా నీనితంబంబు లంటనియవె
కంటు నామీఁద నేల వాల్గంటి, నీకు."

క. అని చెలిపాదంబులపై
ఘనచింతామణిసురత్న కనక కిరీటం

బును మోపి లేవకుండిన
వనజానన సిగ్గువలపు వడ్డికిఁ బాఱన్

క. "దేవుఁడ వేలినసామివి
పోవయ్యా! నీవు నాకు మ్రొక్కఁగఁ దగునా
లేవు"మని గుబ్బచనుమొన
లా విభు నెదసోఁక నెత్తె నంగన ప్రేమన్

ఉ. ఎత్తినపట్టు వీడక సు
　　రేంద్రుఁడు తత్కుచకుంభపాళిపై
నత్తమిలన్ దురంత విర
　　హార్ణవ పూరము నీదుకైవడిన్
హత్తి రసాలసాలమున
　　నల్లెడు మల్లియతీవకైవడిన్
గుత్తపుగుబ్బలాడి చను
　　గుత్తులఁ దత్తను వొత్తు సొక్కుచున్.

ఉ. అంతటఁ గొంతసేపటికి
　　నంగన సిబ్బెపు గుబ్బ గ్రుమ్మినన్
స్వాంతము జల్లనంగ బల
　　శాసనుఁ డాసను మోవియాన నొ

క్కొంత మొగంబు ద్రిప్పి "పడ
   కింటికి రమ్మట కొన్ని సమ్మతుల్
కాంతుఁడ, నీ వొసంగినను
   గాని యొడంబడ" నంచుఁ బల్కుచుర్
గీ. చెట్టపట్టుక తనదు పూసెజ్జకడకు
వల్లభునిఁ దోడుకొని పోయి వలపు మెఱయఁ
దొడను దొడఁజేర్చి కూర్చుండి తోయజాక్షి
తోయజాక్షీణ రసధార దొలుకఁ బలికె.
సీ. "మెఱుఁగువా తెఱ నొక్కకుర యెంగిలయ్యెని"
   "యమృతాని కెంగిలి యనఁగ వచ్చె"!
"సుద్దిగ నున్నాను వద్దుర మైత్రాల
   "నతివ, బంగారాని కంటుగలదె?"
"గుబ్బచన్నులనంటకుర యొక్కప్రొద్దురా"
   "చెయ్యంటకయ గోటఁ జెనకరాదె"
"కొఱికిన మదుపునద్దుర్క నేడు నోమురా"
   "తరుణి, నైనను నీవె కొఱికియీవె"
"వ్రతము కలయిక కారాదు వాదులేల"
"కలయక యె కళలయిక్కువల్ తెలిసి నొక్క

దక్కి దక్కింతు నే నిన్నుఁ దరుణి, యనఁగ"
న్నిగ్గు మొగమునఁ గళదేర నెలఁతయనియె.
సీ. "నేను నీచెక్కులి నెలవంక లుంతును
   నీవు నాచన్నుల నిలుపరాదు
నేను నీ కెమ్మోవి నెఱిగంటు సేయుదు
   నీవు నామోవి కందించరాదు
నేను నీకురు లెల్ల నెఱిఁ జిక్కువఱపుదు
   నీవు నాకొప్పుఁబట్టీడ్వరాదు
నేను నీగళమున మృగనాభి నలఁదుదు
   నీవు నా నెమ్మేన నించరాదు
గుటగుటల మీఱిగడిదేఱి కూకిపల్కు
నీవు నేనును బల్కరా దిట్లు సమ్మ
తైన వచ్చెద నీవు రమ్మనినకడకు
వివిధశృంగారరసలోల, విబుధపాల!"
చ. అనుటయు నల్లనవ్వి విబు
   ధాధిపుఁ "డట్లనె నౌనుగాక మం"
చన గురికట్టునిల్చునటె
   యంగజు కేళి నటంచుఁ జేర్చెన

క్కన నవబోఁడిఁ జన్మోనలఁ
గ్రుమ్మె సురేంద్రుఁడు మోవియానెఁ గం
జనయన చెక్కుగీటెను గ
చాకచిఁ బోరిరి వార లిర్వురున్

వ. ఇట్లు మదనకద నారంభ సముజ్జృంభమాణ మనోభిలాషల నయ్యహల్యా సుందరీ పురందరు లమందా నందకర చందనాది కస్తూరికా పరిమళ ద్రవ్యంబులకు సొమ్మసిల్లియుండి రప్పు డమ్మందయాన బృందారక బృందవందిత పదా రవిందుండగు నాసంక్రందనునిం గలయు మోహావేశంబునం బట్టరానిగుట్టునం జొట్టా డుచు దుట్టుమిాఱి యతండు కౌఁగిటం జేర్పనీ యక యబ్బురంపు గబ్బి సిబ్బెంపుగుబ్బల నిబ్బ రంబునన్ జెయిసోఁకిన సోఁకనీయక కటికి చీఁకటికప్పులన్ గుప్పునన్ గప్పుకొప్పునిమి రినన్ నిమురనీయక మిక్కిలి యెక్కువయైన చక్కని చెక్కుగీటినం గీటనీయక మధుర సుధార సధారాధురంధరంబైన బింబాధరంబు

గ్రోలినం గ్రోలనీయక కుందనపుటదంపుగొంటెన పూవునుం గుంటుకుఱుచు...............
............నంటిన నంటనీయక మొండొడ్డు కొని యేమఱించి యొయ్యనొయ్యన విరుల శయ్యకుఁ జేర్చి లాలించి కౌఁగిలించి యద లించి బాహాబాహిఁ గచాకచిం బెనంగి యల్లం దులకుం గమకించి............... చివురు సవురు జవురు మోవి తేనెలఁ గ్రోలి పైకొని కోకిలచందంబున శ్రవణానందంబుగా గుట గుటం బలుకుచు మేలు, బళీ, హాసు, శాబాసని మెచ్చి యొకరొకరిమేను లప్పళించి వింతవింత పిలుపులం బిలుచుచుఁ గెందామర లంబోలు కందామరల నరమోడ్పులు గావిం చుచు మన్మథబ్రహ్మానందంబునుం బొంది మఱియును.

“కానే ముద్దులగుమ్మ, చూచి తవునే
యందంపుఁబూరెమ్మ, మే

తెనే చక్కఁదనాలయిక్క, యాదెమే
లజ్జాస్తురిచేధక్క, యా
దానే యింతులమేలుబంతి, భళి శి
ష్టానే కళలఁదొంతి, మి
న్నానే యంచు మఱి పురందరుఁ డహ
ల్యాభామ నీక్షించుచున్

సీ. ఎన్నఁడు నేర్చితే యింతులమేల్బంతి,
పారావతారావపాటవంబు
మెవు డభ్యసించితే యిందుబింబానన,
వివిధచుంబనకళావిభ్రమంబు
ఘోచ్చొట నేర్చితే ఏణీవిలోచన,
నఖరాంకవిన్యాసనైపుణంబు
యేనాఁ డెఱింగితే చీనిచక్కెరబొమ్మ,
పంచబాణాహవప్రౌఢిమంబు
మూలనున్నట్టి జడదారిముద్దరాల
వెన్నిచిన్నెలు నేర్చితే యెమ్మెలాడి,
మేలు మే''లని కాంతుఁడు మెచ్చి పొగడ
వింతవింతఁగ మఱియును సంతసమున

సీ. వెనుదీయుకుమటంచు వెడవిల్తుఁ డాడించు
జాటిపోలికఁ గీలుజడ చలింప
స్మరసంగరంబునఁ గురియు పూవులవాన
తెఱఁగున సరులముత్తెములు రాల
మరుఁడను జగజెట్టి బిరుదుపీఁశెలమాడ్కి
గళరవంబున జమత్కారమెసఁగఁ
జిత్తజరాజ్యాభిషేకాంబువుల మాడ్కి
జల్లుగాఁ జెమట చిత్తళ్లు గురియ

మదనపరదేవతాధ్యానమహితనిష్ఠఁ
బోలి యఱమోడ్పుఁగనుదోయి పొలుపు మీఱ
నంబుజేక్షణ ....
నెలమి నమరావతీంద్రు దేవేంద్రుఁగూడి

వ. అప్పుడు,

ఉ. భావము లోకకుఁటయ్యును బ్ర
పంచ మొకించుక తోఁచదామె నే
నీవను భేదముఁ జనె య
నిర్వచనీయ మఖండ మాత్మసా

తాల్యాఖ్యదితంబు నద్వయా మ
    నంతమునౌ సుఖ ముప్పతిల్లె నిం
దీవరగంధికిఁ బతికి
    నిర్భర... మొంది పొందుచోఁ

సీ. చంద్రమండల సుధాసారమూరినయట్లు
    చెమటచే నెమ్మోము చెలువుమీఱ!
అంకుశక్షత మదహస్తి కుంభములన
    గోటిపోటులఁ జిన్నిగుబ్బ లెసఁగ
మగతేఁటి వ్రాలిన మంకెన విరిలీలఁ
    గావిమోవిసి బంటికాటు దనర
గాలికిఁ గదలెడు కదళిక తీతిగా
    గడగడమ్మని తొడల్ వడఁకుచుండ
జాళువాగట్టుమీఁదను వ్రాలినట్టి
నీలమేఘంబు చొప్పున. నెరులు కటిని
వ్రాల ...... లేచి లీల నిలిచె
నింపున నహల్య యవ్వేళ నింద్రు దెసను.

ఉ. వేకువజాము దోఁచె నళి
    బృందగరుద్భవవాతసంహతి

స్తోకదళద్దళత్ స్ఫురిత
    తోయరుహప్రసరన్మరందధా
రాకలితోదకద్విగుణి
    తాంచదభంగతరంగభంగి ప
ద్మాకరశీకరాంతరవి
    హార ముదారసమీర మంతటన్

సీ. మరుసాముకుం డెముల్ గిరికొన్న తొడలతోఁ
    దడబాటు చెందిన నడలతోడ
........: జిక్కులు వడ్డ సరులతో
    .నెరికొప్పునను జాఱు విరులతోడ
గజిబిజపలుగంటిగమి కావిమోవితో
    నెఱిదప్పి వదలిన నీవితోడఁ
గెంపారు నెలవంకగుంపుల లెక్కతో
    సోగకన్నుల నిద్రసొక్కుతోడ
మిగులఁ జెదరినయలకల మొయిపులకల
కెలఁకు లరయుచుఁ జిలుకలకొలికి యప్పుడు
మురుసునడలను కేళిమందిరము వెడలె
నలరువిలుకాని మదహస్తి యానవంగ

చ. వెలువడి యింతటంతటను
 వేగిరపాటున నొంటిపాటునన్
గలయఁగఁ జూచి చూచి శచి
 కాంతుని మెల్ల నహల్యపిల్చి బల్
మెలఁకువతోడుతన్ బనుప
 "మీఁదటి బుద్ధి యిఁకేమి పల్కితే
వెలఁదిరో, పోయివత్తునట
 వే దిటవే" యని యింద్రుఁ డిట్లనెన్
మ. "తరుణీ, యేమని పల్కుదున్ గమనవా
 ర్తల్ పల్కనోరాడదే
మఱి కాదంచని యెంచి పోదునన రా
 మా, నేఁడు కాళ్ళాడదే
సరసన్ నిల్చినవచ్చునీపతి యథే
 చ్ఛన్ నిల్వఁగాఁ గూడదే
కలవారోగదె ముచ్చటల్ మనకు రా
 త్రుల్ పోకలింకేడవే.
ఉ. నీవును నేను నొక్కయెడ
 నెమ్మది నెమ్మదిగూఁడి యుండుటల్

భావమునందు సైఁపకను
 పాపపుదైవత మిట్లుచేసె నే
నేవహిం దాళఁజాలు దిక
 నెన్నఁడు మర్వకుమీ ననుం దయా
భావనచేత" నంచు సుర
 వర్యుఁడు వల్కిన కల్కి ప్రీతిగన్
సీ. "మోహనాకార, నీ మోముఁ జూచినఁజాలు
 సొబగైన చందురుఁ జూడనేల?
మదనావతార, నీపెదవియానినఁ జాలుఁ
 గండచక్కెరపానకం బదేల?
సరస, నీనెమ్మేనిచాయ సోఁకినఁజాలుఁ
 గనకాభిషేకంబు కాంతులేల?
శృంగారమూర్తి, నీచెట్టఁబట్టినఁజాలు
 సరిదితామరఁ గేల నంటనేల?
కళల ననుఁ జాల మెప్పించి కౌఁగిలించి
నీవి వదలించి కదియించి నేర్పు మించి
రతులఁ దేలించి మదనసామ్రాజ్యమేలు
నేలికను నిన్ను నెడబాయఁజాల" ననుచు.

చ. సరసిజపాళిఁ దుమ్మెదలు
చాలుగ నిల్చినరీతి దేవరాట్
కరకమలంబులన్ దనదు
కన్నులఁ గాటుకరేక డాకఁగా
వారు వమరంగ నొత్తుకొని
యుంగన కన్నుల నీరునించి "యీ
విరహము నెట్లుద్రోతుఁ గద
వే. యెడబాయుట" లంచుఁ బల్కఁగన్
చ. "కలకంఠీమణి, పోయివచ్చెదఁ గటా
క్షం బుంచు నామీఁద ని
న్నెలమిన్ నమ్మినవాఁడ"నంచు సురరా
జిట్లాడినన్ మందహా
సలసద్వక్త్రము వాఁడఁ బ్రోడ మదిలో
సంతాపమున్ గూడఁ జం
చలమై ధైర్యము వీడ నింద్రుఁ గని వాం
ఛాలోలితస్వాంతయై.
ఉ. "నమ్మినదాన, నాతనువు
నమ్మినదానను నీకు; నింక నే

నెమ్మికచెల్ల, నన్ను విర
హాగ్నికిఁ బాల్పడఁజేసి పోవుటల్
సమ్మతమాయెనా, విడువఁ
జాలితివా, యెటులైన నిన్ను నేఁ
బొమ్మనఁజాలఁ, జాలినను
బొందినిఁ బ్రాణము లుండనేర్చునే."
చ. అని యిటుపల్కి పల్కి బిగి
యారఁగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిచేర్చి గ్ర
క్కున మధురాధరంబుచవిఁ
గ్రోలుచుఁ గ్రోలుచుఁ బాకశాసనున్
బనుప నతండు మెల్లఁగను
బ్రక్కలు చూచుచుఁ బోవుచుండఁగా
మునివరుఁడైనగౌతముని
ముందఱ నింద్రుఁడు గానఁగాఁ దగెన్.
ఉ. కంటికి నిద్రసొక్క మయిఁ
గాఁడిన గాజులనొక్కు మోవిపై
నంటిన పంటిరక్కు సొగ
సైనసిగన్ బలుచిక్కు గోటిచే

గెంటినముద్దుచెక్కు రహిం
    గీల్కొనియుండినవానిగా మరిన్
గంటున గౌతముండు తెర
    గంటిదొరం గని యాగ్రహంబునన్
ఉ. చండకరాభుఁడైన ముని
    చంద్రుఁడు కోపముతోడ "నోరి, యా
ఖండల, కండగర్వమునఁ
    గన్గొనలేక మదీయకాంత ను
ద్దండత నాదువేషమునఁ
    దద్దయుఁ బొందితి వట్లుగాన నీ
వండవిహీనుఁడై తిరుగు"
    మంచని మించి శపించె నెంచకన్
చ. ఇటు శపియించి గౌతము ము
    నీంద్రుఁడు వేగ నిజాశ్రమస్థలిన్
గిటుకునఁ జేరి కోప మెదఁ
    గీల్కొన భార్యను బిల్వ నంతలో
దిటవెడలంగ నంగశ్ర మ
    దిన్ దడబాటు చెలంగ మానిచెం

గట వినయంబుతో నిలిచెఁ
    గొల్లకు నీళ్లను గొంచు గొబ్బునన్
ఉ. ఆతటి నాలతాంగిని మ
    హోగ్రహదృష్టిని జూచి "యోసి, నీ
చేతిజలంబు లంటనీకఁ
    జెల్లునె యెంతటి జంతవే బలా
రాతిని గోరి కూడితివి
    రాతివి జామునఁ గావునన్ బలా
రాతిశరీర మందు"మని
    రాజముఖిన్ సునఖిన్ శపింపఁగన్
క. గడగఢ వడఁకుచుఁ దడఁబడి
పడఁతుక జడదారిచరణ పంకజములపైఁ
బడి "శాప మెపుడుఁగడతున్ [నియ్యన్
నుడువు"మనన్ బలికెఁ గరుణ నూల్కొనము
సీ. "బలుడైన రావణప్రముఖుల సమయింప
    హరిజగద్విఖ్యాతి నతిశయించి
చెలువుగా దశరథక్షితిభర్త కుదయించి
    రామనామఖ్యాతి రహిని మించి

మునిమాట విని తాటకిని గీటణఁగించి
యతని యాగము గాచి యతిశయించి
చతురుఁడై జనకరాజతనూజను వరించి
మహితకీర్తులుగాంచి విహితమెంచి
మౌనివరుతోడ నివ్వనమార్గమునను
వరుస నీశమీఁద రాఁగలవాఁడతండు
నిజ పదసరోజరేణుల నీదుశాప [బలికె
మోచనము సేయఁగలఁ”డంచు మునియుఁ

ఉ. అంతట నమ్మహాత్ముఁడు ని
జాశ్రమవాటిఁ బరిత్యజించి దు
ర్దాంతదురంత కేసరి వి
తానము హోగ్రవరాహవాజి
ద్దంతురదంతిపన్నగముఁ
దాపసబంధితవల్కశాటికా
త్యంతవిలాసభృన్నగము
నేఁ హిమవన్నగ మొందె నయ్యెడన్

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు నిక్ష్వాకువంశపయః
పారావార రాకాచంద్రుండగు దశరథమహా

రాజేంద్రునకు దేదీప్యమాన మార్తాండమండల
సమధాముండును వైరికాంతార ప్రళయకాల
దావానల ప్రభాసముద్దాముండును అనంత
కళ్యాణగుణాభిరాముండును నై శ్రీరాముండు
విష్ణుమూర్తి పూర్ణావతారంబున జనియించి
దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యుండునవసరంబునఁ
దనుప్రభావిజితమిత్రుండగు విశ్వామిత్రుండు
చనుదెంచి దశరథానుమతంబున విమత
ఖండనశౌండ భుజదండ సంపాదిత కీర్తి
సాంద్రుండైన శ్రీరామచంద్రుని సకలాఘౌఘని
వారణసుముఖంబగు మఖంబుఁ గాచుటకై
తోడ్కొనిపోవ నమ్మహావీరుండు సింహశరభ
శార్దూల ప్రముఖ నానావిధ మృగయూధశర
ణ్యంబగు నరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహువిధ
కామరూపనిరాఘాటసంచారిత శృంగాటక
యగు తాటకన్ వధియించి నీచులగు సుబా
హుమారీచుల నుక్కడంగించి యమ్మౌని
యాగంబుఁ గాచి నిరంతర ప్రబోధధానియగు

జనకరాజ రాజధానింగుఱించి వచ్చునప్పుడు
పురోభాగంబున విజ్ఞాన సూర్య ప్రభానిరస్త
తముని గౌతముని యాశ్రమంబుఁ గనుంగొని.

చ. "మునివర, ఏమి యీవనము
ముచ్చటగాఁ దగియుండియున్ వృథా
జనకులశీలసమై యిరిణ
సన్నిభమై కనుపట్టె నేమకో
వినియెద" నంచు వేఁడు రఘు
వీరునికిన్ గుశికాత్మజుండు ప
ల్కెను మది సంతసం బలర
లీలఁ దదాశ్రమ వర్తమానముల్

ఉ. "భూతలమందు మానికుల
ముఖ్యుఁడు గౌతముఁ డంచనన్ దపః
ఖ్యాతిని దీటులేదన జ
గత్త్రియమందుఁ బ్రసిద్ధినందు న
య్యాతనియాశ్రమం బిది మ
హా శ్రమవారణకారణంబు రా
చూతువుకాని యందు నొక
చోద్యముహ్రద్య"మటంచుఁ బల్కుచున్.

క ఆరాముని గౌతమముని
యారామస్థానవాటికై పిల్చు కహ
ల్యారామశాపహృతికై
యారామగతిన్ మునీంద్రుఁ డచ్చటి కేఁగెన్.

క అందందుఁ జూచుకొనుచును
ముందఱ రఘురాముఁ డపుడు పోవుచునుండన్
కెందమ్మిఁ బోలుపాదము
లందలి రేణువులు ఱాతి నందినయంతన్

మ. మృదువై మెల్లన కొంతసేపటికి స
ద్వృత్తంబుగా నొచుఁ బెం
పొదవన్ గొంత కరంగి సోఁగయుగుచున్
బొల్పొంది యారాయి చ
క్కఁదనం బేర్పడి మోహనాకృతి చెలం
గన్ యౌవనశ్రీతగన్
సుదతీరత్నముగాఁగ నిల్చెను మదిన్
జోద్యంబు వాటిల్లఁగన్

చ వినయముగాను మానియలి
వేణియుదారపదారవిందముల్

కనుఁగొనుచుఁ రఘూద్వహుఁడు
  గ్రక్కునఁ దాను నమస్కరించె నా
వనిత యొసంగు దీవనల
  వల్లను నుల్లము పల్లవింపఁగా
మునిమునిమీసముల్ కులుకు
  మోమున నవ్వు దొలంకుచుండఁగన్
క. ఆతనిఁ గనుఁగొని బిరబిర
గౌతమముని యేఁగుదెంచి గౌరవమొప్పన్
నాతిసమీపముఁ జేరిన
యాతనిఁ గని రామచంద్రుఁ డానందమునన్
చ. ముదము మదిన్ బొసంగ "ముని
  పుంగవ, రాముఁడ నే" నటంచుఁ ద
త్పదయుగపాళికిన్ దనదు
  ఫాలము సోఁక నమస్కరించి యిం
పొదవఁగఁ జెంతఁజేరిన ర
  ఘూద్వహునిన్ ముని యాదరించి సం
పద లిగురొత్తఁ గౌశికుని
  పట్టు కనుంగొని పల్కెఁ బ్రేమతోన్

సీ. "జంభారిమణి వృత్తసంభారదోస్తంభ
  భూషణుం డకలంకభాషణుండు
భాషాపతి మహామనీషావిశేషార్థ
  ధారణుం డాప్తసాధారణుండు
చండభానురుచి ప్రచండకాండనిరస్త
  తాటకుం డఖిలలోకాటకుండు
అధ్యాత్మవిద్యానిదిధ్యాసవిధ్యాత్మ
  భావనుం డఖిలైకపావనుండు
భద్రనిర్నిద్రుఁడగు రామభద్రుఁ డస్మ
దీయభద్రేభయానను దీనశరణ
చరణసరసిజరేణులఁ బరమకరుణ
శాప మెడలింపఁ గంటివా తాపసేంద్ర!"
క. అనిపలుకుచు గౌతమముని
తనచెంత మెలంగు రామధరణీశ్వరుతో
మనమున సంతసమందుచు
ననియెను సమ్మతముగాఁగ నపు డందఱికిన్.
సీ. "బహుజన్మకర్మసంభవపాపజలరాశి
  మరుభూమితలముగా మెఱయఁజేయు

నజ్ఞానపటలఘోరాగాధకూపంబు
నెడలేక పూడ్చి యేర్పడఁగఁ జేయు
నమితదుర్మోహకృత్రిమరత్నదీధితుల్
మరలనీయక క్రమ్మి మరుఁగుచేయు
నప్రాప్తితాపకృత్ర్యసన దిక్కోణంబు ?
తెలియకుండువిధంబుఁ గలుగఁజేయు

నబ్జసంభవముఖ నిఖిలామరాళి
మస్తకకిరీటవిన్యస్త మణిగణఘృణి
ఘటితభవదీయచరణ పంకజపరాగ
రాజి వర్ణింప నెవరితరంబు రామ!

ఉ. ఖ్యాతిని నీదుపాదకమ
లాంచితరేణురజంబుఁ దాల్ప ని
శ్చేతనమైన ఱాతి కొక
చేతన మబ్బె నటన్న నట్టిచోఁ
జేతనవృత్తినున్నసుర
సిద్ధులు సాధ్యులు మౌళిఁ దాల్చి యే
రీతిగ నుందురో తెలియ
రెవ్వరు రామ, భవత్పదంబులన్."

క. ఇటు కొనియాడుచు నుండిన
జటిలుని వీడ్కొనుచు రామచంద్రుఁడు మిథిలా
పుటభేదనమున కేఁగెను
తటకాపడి కౌశికుండు తనతో రాఁగన్.

ఉ. అంతటఁ బ్రేమ గౌతముఁడ
హల్యయు నుల్లము లుల్లసిల్లఁగాఁ
జింతలు దీఱి నొండొరులుఁ
జిత్తజుకేళికళావిలాసముల్
వింతలుగా ఘటించుచును
వేడుకతోడుతఁ గూడియుండి యిం
తంతనరాని సౌఖ్యముల
నందిరి ముచ్చటమీఱ నెప్పుడున్.

క. ఈకథఁ జదివిన వినినన్
ప్రాకటముగ వ్రాయఁగనిన బహుసంపదలన్
గైకొను మనుజుల్ హరికి
శ్రీకరుఁడగు రంగవిభుఁడు ప్రేమ నొసంగున్

శా. కస్తూరీతిలకోజ్జ్వలస్మితముఖా
కైవల్యలక్ష్మీసఖా
హస్తాదంచిత శంఖచక్రరుచిరా
హస్తీంద్రరక్షాపరా
అస్తోకామృతవర్షి వేణునినదా
యానందలీలాస్పదా
త్రస్తాస్తోకజనాభయప్రదకరా
ధారాధరశ్రీకరా!

క. సారఘనసారనవకా
శ్మీరపటీరాంగరాగశీతలతటరా
ధారమణీకుచదుర్గయు
గళోహావిహారలీల యదుకులబాలా!

మాలిని

దళితవిపులమాయా ద్రావిడామ్నాయగేయా
జలరుహదళనేత్రా సవ్యసాచిష్టమిత్రా
బలివిభవవిరామా భానువంశాబ్ధిసోమా
కలశజలధిశాయీ కామితార్థప్రదాయీ!

గద్య

ఇది శ్రీమత్పాండ్యమండలాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
చొక్కనాథమహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళ భూరిభేరీబిరుదధ్వజ.
ప్రముఖ నిఖిలసంపత్పారంపరీ సమేధ
మాన సముఖమీనాక్షినాయక
తనూభవ శ్రీమీనాక్షీ దేవీ
కటాక్షలబ్ధకవితాసాంప్రదా
యక . వేంకటకృష్ణప్పనా
యక ప్రణీతంబైన య
హల్యాసంక్రందనం
బను మహాప్ర
బంధంబునం
దు తృతీ
యాశ్వా
సము.

సంపూర్ణము

PRINTED AT
THE SAMADARSINI PRINTING WORKS
14 MOUNT ROAD MADRAS.

ACC. NO.
CL. NO
LANGUAGE
DATE

END OF
TITLE